

Załącznik do Uchwały
Nr
Rady Powiatu w Wyszkanie
z dnia

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszkwoskim na lata 2026-2035

WYKAZ SKRÓTÓW:

DPS – dom pomocy społecznej
MCK – Młodzieżowe Centrum Kariery w Wyszku
MCPS – Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej
MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MOWES – Mazowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
MZ – Ministerstwo Zdrowia
NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia
OPS – ośrodek pomocy społecznej
OREW – Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy
OzN – osoby z niepełnosprawnością
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszku
PES – podmioty ekonomii społecznej
PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
Program – Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035
PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
PZON – Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Konopnickiej
w Wyszku
SP – Starostwo Powiatowe
ŚDS – środowiskowe domy samopomocy
UM/G – urzędy miast i gmin wraz z jednostkami organizacyjnymi
WTZ – warsztaty terapii zajęciowej
SPZZOZ – Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej
ZAZ – zakład aktywności zawodowej
ZSS – Zespół Szkół Specjalnych
ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
REGULACJE PRAWNE.....	5
REGIONALNA I KRAJOWA POLITYKA WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	6
CHARAKTERYSTYKA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	7
OBSZARY WSPARCIA W RAMACH PROGRAMU	8
ADRESACI PROGRAMU	11
REALIZATORZY PROGRAMU	11
DIAGNOZA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W POWIECIE.....	13
CHARAKTERYSTYKA POWIATU	13
SYTUACJA DEMOGRAFICZNA.....	14
SKALA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W POWIECIE.....	18
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W WYSZKOWIE	18
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W WYSZKOWIE	22
SYTUACJA NA RYNKU PRACY	27
EKONOMIA SPOŁECZNA I SOLIDARNA W POWIECIE WYSZKOWSKIM	31
DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ.....	36
JEDNOSTKI CAŁODOBOWEJ OPIEKI	36
JEDNOSTKI REINTEGRACYJNE I PLACÓWKI POBYTU DZIENNEGO	40
REHABILITACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI REALIZOWANA ZE ŚRODKÓW PFRON	44
PROGRAM „AKTYWNY SAMORZĄD”	48
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ POWIATU I GMIN W OBSZARZE INTEGRACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	50
PROGRAM „ASYSTENT OSOBISTY OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ”	50
PROGRAM „OPIEKA WYTCHNIENIOWA”	52
WYPOŻYCZALNIE SPRZĘTU MEDYCZNEGO, REHABILITACYJNEGO I PRZEDMIOTÓW ORTOPEDYCZNYCH.....	53

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA I KREOWANIE INKLUZYWNEGO SPOŁECZEŃSTWA	54
PROFILAKTYKA ZABURZEŃ ZDROWOTNYCH I EDUKACJA ZDROWOTNA	57
PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W ŚWIELE BADAŃ ILOŚCIOWYCH PRZEPROWADZONYCH PODCZAS OPRACOWYWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU WYSZKOWSKIEGO NA LATA 2026-2035	58
SPOTKANIE KONSULTACYJNO-DIAGNOSTYCZNE PRZEDSTAWICIELI SYSTEMU WSPARCIA	60
ANALIZA SWOT	63
CEL I KIERUNKI DZIAŁAŃ	66
CEL GŁÓWNY	66
CELE OPERACYJNE	66
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	93
MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	95
PODSUMOWANIE	97
SPIS WYKRESÓW, TABEL I RYSUNKÓW	98

WSTĘP

Polityka społeczna w Polsce to zespół interdyscyplinarnych działań kreowanych na rzecz zaspokojenia potrzeb osób w trudnej sytuacji życiowej oraz rozwiązania lub zminimalizowania skutków doświadczanych przez nich problemów społecznych. Działania te realizowane są poprzez aparat pomocy społecznej i usług społecznych.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwowana jest intensyfikacja lokalnej polityki społecznej w zakresie deinstytucjonalizacji wsparcia osób z niepełnosprawnością, w szczególności poprzez zapobieganie niepełnosprawności, łagodzenie jej skutków, a także aktywizację osób zmagających się z tym problemem do pełnego uczestnictwa w życiu społeczno-zawodowym i rozwijanie ich indywidualnego potencjału.

Niepełnosprawność jest jednym z problemów społecznych wymagających interwencji i kompleksowego wsparcia, a osoby dotknięte dysfunkcją są szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym. Z uwagi na to, działalność w tym obszarze jest obligatoryjnym zadaniem władz samorządowych – zarówno na szczeblu gminnym, jak i powiatowym oraz wojewódzkim.

Niniejszy *Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035* stanowi kontynuację oraz rozwinięcie Programu obowiązującego w latach 2016-2025, a także stanowi wypełnienie ustawowego obowiązku w zakresie opracowania i realizacji powiatowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Odpowiednia koordynacja Programu i wdrożenie działań w nim ujętych umożliwi realizatorom lokalnej polityki społecznej z terenu powiatu wyszkowskiego rozwinięcie i uspołnienie systemu pomocy i wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz zwiększenie ich uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności.

REGULACJE PRAWNE

Obowiązek opracowania i realizacji *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035* wskazany został w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.), której art. 35a, ust.1, pkt.1) stanowi, iż do zadań własnych powiatu należy:

„opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- a) rehabilitacji społecznej,
- b) rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,
- c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;”.

Charakter i zakres działań ujętych w Programie jest spójny z założeniami dotyczącymi powiatowej polityki na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami, ujętymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wyszowskiego na lata 2026-2035.

Strategia jest *dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mających na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Powiatu*, natomiast działania w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami ujęte zostały w ramach celu strategicznego nr 2, tj.: *„Tworzenie przyjaznego środowiska dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, poprzez rozwój usług społecznych oraz wspieranie ich integracji w życiu lokalnym”*, z wyszczególnieniem celu operacyjnego nr 2: *„Zapewnienie dostępu do usług pomocowych osobom z niepełnosprawnościami”*.

Ponadto, realizacja Programu wynika również z zapisów innych aktów prawnych, w tym:

- ➔ Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 107 z późn. zm.);
- ➔ Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 z późn. zm.);
- ➔ Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1491 z późn. zm.).

REGIONALNA I KRAJOWA POLITYKA WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035 jest spójny również z kierunkami działań na rzecz osób z dysfunkcjami ruchowo-percepcyjnymi zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Wśród kluczowych dla Programu dokumentów strategicznych są:

- ➔ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku, wskazująca na zasady poszanowania i udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym oraz obowiązki państwa wobec nich;
- ➔ Karta Praw Osób Niepełnosprawnych przyjęta uchwałą Sejmu RP 1 sierpnia 1997 roku, w której zawarto katalog 10 praw osób z niepełnosprawnościami;
- ➔ Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- ➔ Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030;

- ➔ Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim na lata 2022–2025;
- ➔ Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Mazowieckiego na lata 2023–2025;
- ➔ Strategia/Program Rozwoju Powiatu Wyszowskiego do roku 2025.

CHARAKTERYSTYKA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wskazuje, iż „niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. W Ustawie wyróżnia się 3 stopnie niepełnosprawności:

- 1) **znaczny** (osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolne do pracy lub zdolne jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagające, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji);
- 2) **umiarkowany** (osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolne do pracy lub zdolne jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagające czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych);
- 3) **lekki** (osoby o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazują osoby o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mające ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne).

Osoby powyżej 16 roku życia mają możliwość uzyskania orzeczenia ustalającego stopień niepełnosprawności, które stanowi podstawę do przyznania ulg i uprawnień. W przypadku osób poniżej 16 roku życia zaliczenie do grona osób z niepełnosprawnością następuje w wyniku orzeczenia stanowiącego o naruszonej sprawności fizycznej lub psychicznej o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującej konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

OBSZARY WSPARCIA W RAMACH PROGRAMU

Z problemem niepełnosprawności ściśle związana jest rehabilitacja. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wskazuje, iż niniejszy Program obejmuje działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami, a także przybliża definicję tych pojęć.

Rehabilitacja osób z niepełnosprawnościami oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Zadania powiatu z zakresu rehabilitacji zawodowej realizuje między innymi Powiatowy Urząd Pracy w Wyszkanie, jednostki samorządu terytorialnego czy podmioty ekonomii społecznej i są one finansowane w ramach Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Funduszu Pracy.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom z niepełnosprawnością uczestnictwa w życiu społecznym i jest realizowana przede wszystkim przez:

- ➔ wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- ➔ wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- ➔ likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- ➔ kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Zadania powiatu z zakresu rehabilitacji społecznej realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszkanie. Są one finansowane głównie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, budżetu Powiatu Wyszkańskiego oraz środków własnych Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkanie.

Dodatkowo, Program ma na celu zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami przestrzegania ich praw przez ogół społeczeństwa oraz instytucje i podmioty. Prawa te zostały wskazane i opublikowane w *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych* przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku, a wśród nich znajduje się m.in.:

1. zakaz bezprawnego i samowolnego pozbawiania wolności, wolność od tortur lub okrutnego, niehumanitarnego albo poniżającego traktowania

- lub karania, zakaz poddawania, bez swobodnie wyrażonej zgody, eksperymentom medycznym lub naukowym,
2. wolność wypowiedzania się i wyrażania opinii oraz dostęp do informacji,
 3. gwarancje praw politycznych, w tym w celu zagwarantowania udziału w życiu politycznym i publicznym,
 4. zapewnienie dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, innych urządzeń i usług powszechnie zapewnianych,
 5. prowadzenie życia samodzielnie i przy włączeniu w społeczeństwo,
 6. zakaz samowolnej lub bezprawnej ingerencji w życie prywatne, rodzinne, dom lub korespondencję, innego typu komunikację,
 7. poszanowanie domu i rodziny: zakaz dyskryminacji we wszystkich sprawach dotyczących małżeństwa, rodziny, rodzicielstwa, adopcji, prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny, podejmowania decyzji o liczbie i czasie urodzenia dzieci, dostęp do informacji dotyczących prokreacji i planowania rodziny, odpowiednia pomoc w wykonywaniu obowiązków związanych z wychowaniem dzieci,
 8. prawo do edukacji na wszystkich poziomach, stworzenie włączającego systemu kształcenia, umożliwiającego integrację dzieci i młodzieży niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji,
 9. prawo osiągnięcia najwyższego możliwego poziomu stanu zdrowia, gwarantowanie opieki zdrowotnej w takim samym zakresie i takiej samej jakości, jak innym osobom,
 10. rehabilitacja: podejmowanie odpowiednich środków w celu umożliwienia uzyskania i utrzymania możliwie pełnych zdolności fizycznych, intelektualnych, społecznych i zawodowych oraz pełnej integracji,
 11. prawo do pracy, w tym do możliwości zarabiania na życie poprzez pracę swobodnie wybraną, w otwartym, integracyjnym i dostępnym środowisku pracy, wprowadzanie racjonalnych usprawnień w miejscu pracy,

12. zapewnienie odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej,
13. podejmowanie działań w celu zapewnienia dostępu do wszelkich form działalności w dziedzinie kultury, rozwoju i wykorzystania potencjału twórczego, artystycznego i intelektualnego, wspieranie uznania tożsamości kulturowej i językowej osób niepełnosprawnych, w tym języków migowych i kultury osób niesłyszących, tworzenie warunków korzystania z wypoczynku i uprawiania sportu¹.

ADRESACI PROGRAMU

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035 skierowany jest do ogółu lokalnej społeczności powiatu wyszkowskiego, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, ich opiekunów i członków rodzin, a także do instytucji i osób świadczących pomoc i wsparcie oraz realizujących działania i usługi społeczne w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu wyszkowskiego.

REALIZATORZY PROGRAMU

Koordynatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszowie, natomiast działania w nim uwzględnione realizowane będą w ścisłej współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi Powiatu, samorządami gminnymi oraz podmiotami ekonomii społecznej z terenu powiatu wyszkowskiego działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Wśród głównych partnerów realizujących zadania ujęte w Programie znajduje się:

1. Starostwo Powiatowe w Wyszowie,

¹ <https://www.gov.pl/web/rodzina/konwencja-o-prawach-osob-niepelnosprawnych>

2. Powiatowy Urząd Pracy w Wyszkanie,
3. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności,
4. urząd miasta i urzędy gmin z terenu powiatu wyszkowskiego,
5. ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu wyszkowskiego,
6. placówki ochrony zdrowia z terenu powiatu wyszkowskiego,
7. placówki oświatowe,
8. ośrodki wsparcia, w tym środowiskowe domy samopomocy i warsztaty terapii zajęciowej,
9. placówki opieki całodobowej,
10. podmioty ekonomii społecznej.

Skuteczna realizacja zadań ujętych w Programie wymaga ścisłej i stałej współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi. Wspólne działania różnych specjalistów, w tym osób zajmujących się pozyskiwaniem środków zewnętrznych, realizacją projektów czy obsługą finansowo-księgową, są nie tylko warunkiem sprawnej realizacji bieżących zadań, ale również otwierają możliwości podejmowania nowych przedsięwzięć finansowanych z funduszy krajowych i unijnych. Synergia kompetencji i doświadczeń wielu podmiotów znacząco zwiększa potencjał rozwojowy Powiatu, sprzyjając wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań i podnoszeniu jakości usług kierowanych do osób z niepełnosprawnościami.

W perspektywie dalszego rozwoju szczególnie istotne wydaje się rozważenie wzmocnienia struktur organizacyjnych Starostwa o stanowisko *specjalisty ds. planowania rozwoju międzysektorowego*. Osoba pełniąca taką funkcję integrowałaby wiedzę o projektach realizowanych w różnych jednostkach i wydziałach, dostrzegała powiązania między nimi i proponowała kierunki wspólnych działań. Takie stanowisko mogłoby stać się kluczowym wsparciem dla jednostek organizacyjnych Powiatu w zakresie przygotowania i realizacji projektów zewnętrznych, w tym finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego+, a jednocześnie gwarantować spójność i długofalowość planowania strategicznego rozwoju Powiatu.

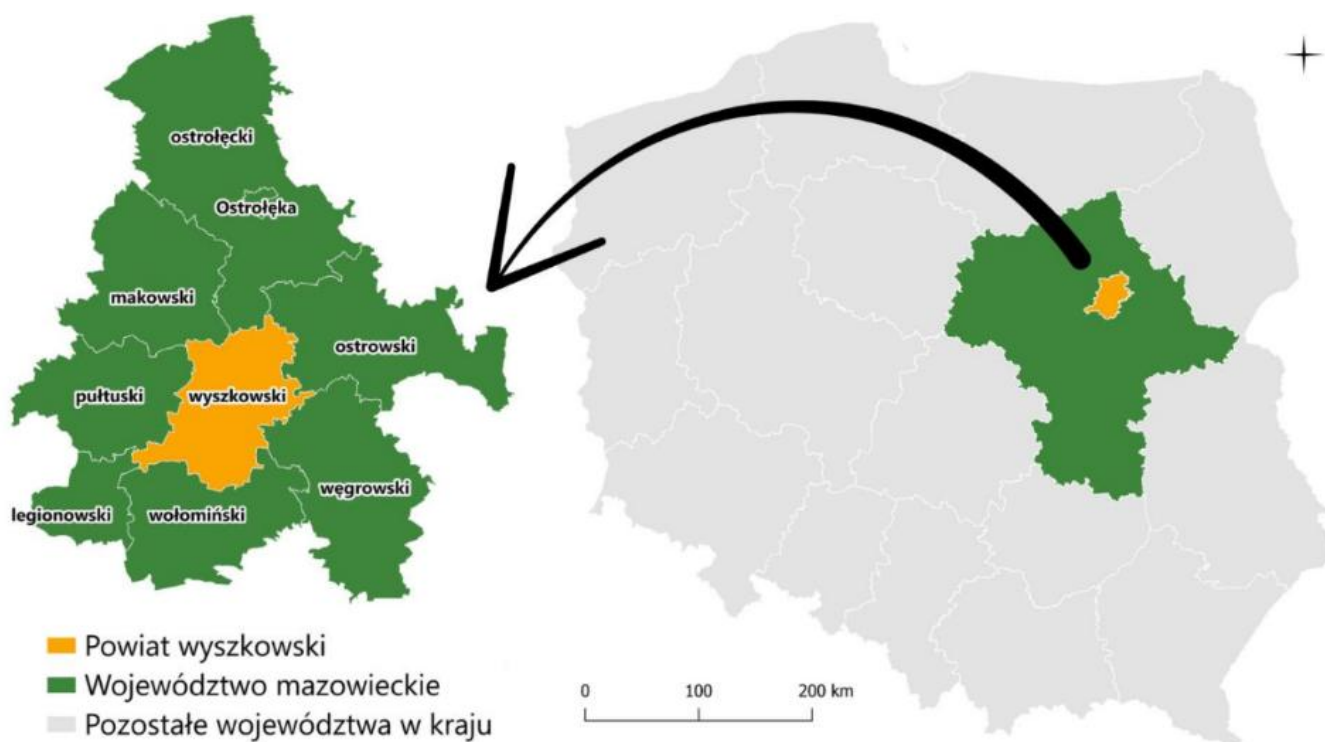
DIAGNOZA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W POWIECIE

CHARAKTERYSTYKA POWIATU

Powiat Wyszkowski usytuowany jest w obrębie Niziny Mazowieckiej, w centralnej części województwa mazowieckiego. Obejmuje on powierzchnię 876 km², a w jego skład wchodzi 6 gmin, w tym 5 gmin wiejskich – Brańszczyk, Długosiodło, Rząśnik, Somianka i Zabrodzie oraz 1 gmina miejsko-wiejska – Wyszaków.

Siedzibą administracyjną Starostwa Powiatowego jest miasto Wyszaków.

Rysunek 1. Położenie powiatu wyszkowskiego na mapie województwa mazowieckiego i całej Polski

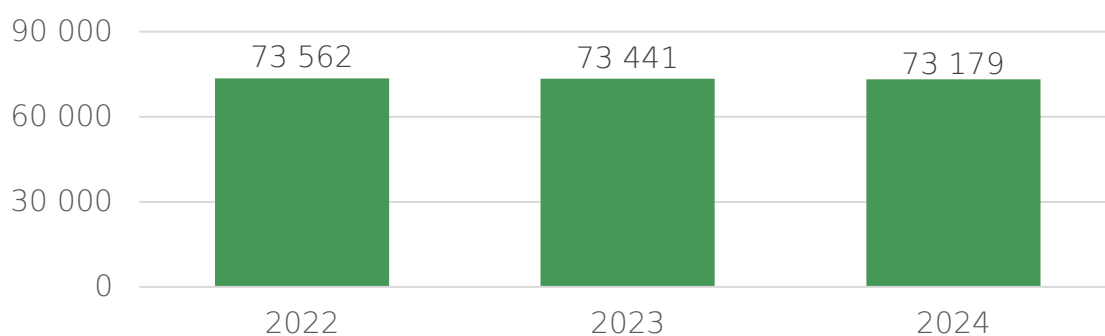
Źródło: Opracowanie własne

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Aktualna struktura płci i wieku jest rezultatem zachodzących w społeczeństwie procesów ludnościowych i ma kluczowy wpływ na kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych, w tym problemów społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i przekształceń społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wskazanie obszarów wymagających interwencji.

Powiat wyszkowski na koniec 2024 roku zamieszkiwało 73 179 osób. Na przestrzeni lat 2022-2024 w Powiecie następowała stopniowa depopulacja, a w 2024 roku w stosunku do 2022 roku liczba mieszkańców uległa spadkowi, którego wartość ukształtowała się na poziomie 0,5%. Liczba mieszkańców Powiatu na przestrzeni lat 2022-2024 zaprezentowana została na poniższym wykresie.

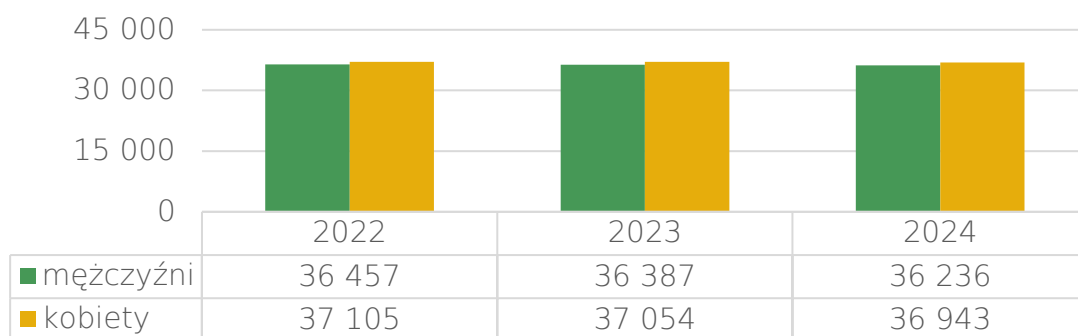
Wykres 1. Populacja powiatu wyszkowskiego w latach 2022-2024

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na przestrzeni lat 2022-2024 większość mieszkańców Powiatu stanowiły kobiety, których w 2024 roku było 36 943 (50,5%). Liczba mężczyzn wynosiła wówczas 36 236, czyli 49,5% grupy. W analizowanym okresie odnotowany został spadek liczby kobiet wynoszący 0,4%, z kolei w przypadku mężczyzn wyniósł on 0,6%.

Wykres 2. Struktura płci w powiecie wyszkowskim w latach 2022-2024

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W 2024 roku przyrost naturalny na 1 000 ludności w powiecie wyszkowskim kształtował się na poziomie -2,94 co oznacza, że wskaźnik ten przyjmował niższą wartość niż w województwie mazowieckim (-2,78). Na przestrzeni analizowanych lat, zarówno w przypadku Powiatu, jak i Województwa zauważalny jest trend spadkowy w zakresie przyrostu naturalnego na 1 000 ludności.

Tabela 1. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w powiecie wyszkowskim w porównaniu do województwa mazowieckiego w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
powiat wyszkowski	-1,62	-2,59	-2,92
województwo mazowieckie	-2,24	-2,35	-2,78

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

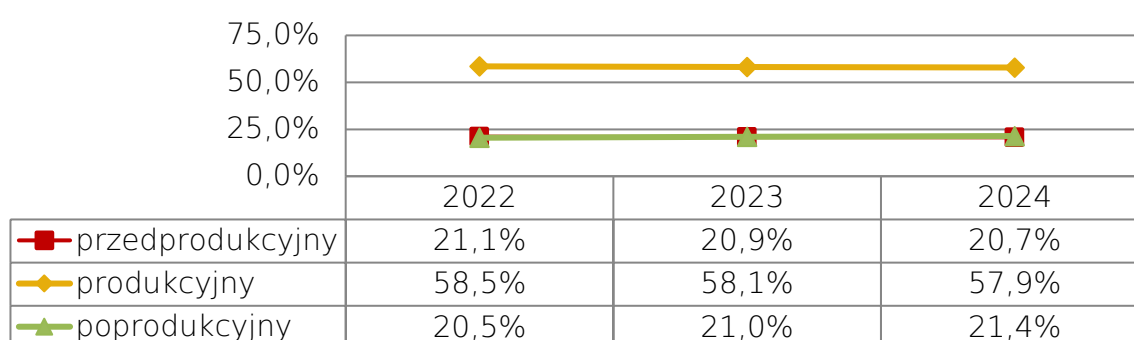
Struktura demograficzna powiatu wyszkowskiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2022-2024 ulegała niekorzystnym przemianom. W analizowanym okresie udział osób w wieku produkcyjnym uległ zmniejszeniu o 0,6 pp., z kolei odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o 0,9 pp. W przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowany został niewielki spadek o 0,4 pp. dane te potwierdzają zjawisko starzenia się społeczeństwa, a wskaźnik podwójnego starzenia się (odsetka osób w wieku 80+ w ogóle osób w wieku 65+) wyniósł

w 2024 roku 20,2%, co oznacza, że co piąty senior jest w okresie „sędziwej starości”, która wymaga wzmożonych działań ze strony rodziny i instytucji publicznych w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego i socjalnego. Osoby te są szczególnie narażone na choroby wieku starczego skorelowane z niepełnosprawnościami – ruchowymi i intelektualnymi.

W 2024 roku w powiecie wyszkowskim:

- ➡ 20,7% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia);
- ➡ 57,9% mieszkańców było w wieku produkcyjnym (dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia);
- ➡ 21,4% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym (dla kobiet to 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej).

Wykres 3. Struktura demograficzna powiatu wyszkowskiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2022-2024

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

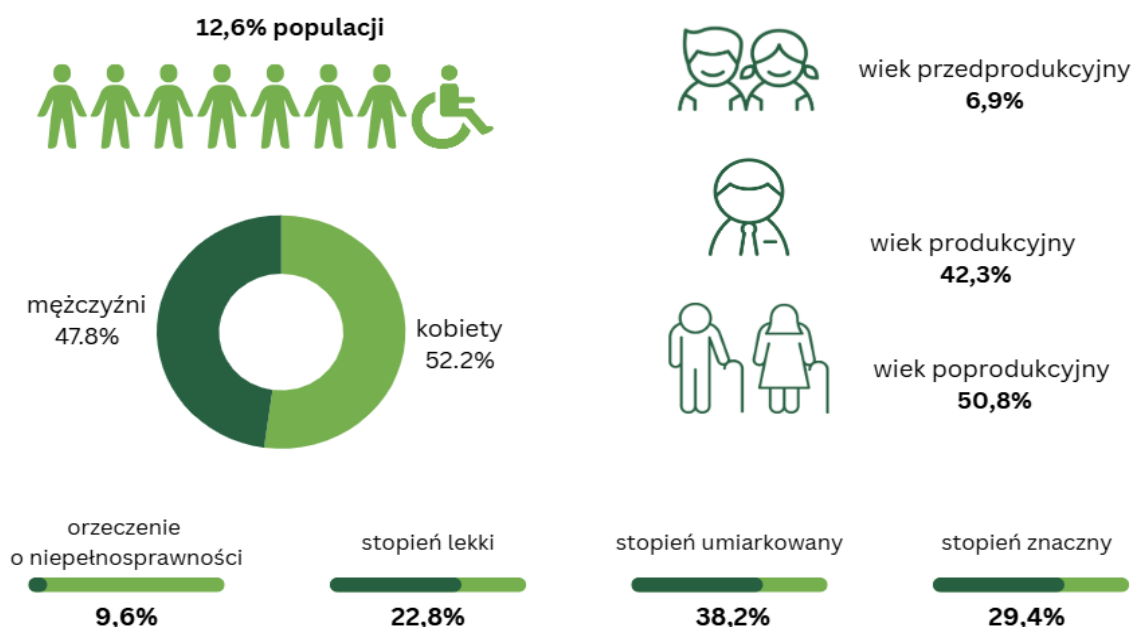
Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku, powiat wyszkowski zamieszkuje 9 239 osób z niepełnosprawnością, zatem grupa ta stanowi aż około 12,6% ludności. Jak wynika ze Spisu, ponad połowa osób z niepełnosprawnościami to kobiety, których jest 4 822, czyli 52,2%, z kolei udział mężczyzn w tej grupie jest niższy i wynosi 47,8% (4 417 osób).

W świetle Spisu, większość mieszkańców doświadcza prawnej formy niepełnosprawności (5 373), a 3 866 to osoby z niepełnosprawnością

jedynie w ujęciu biologicznym. Spis dostarcza również ważnych informacji pod względem sytuacji społeczno-ekonomicznej osób z niepełnosprawnością – 6,9% mieszkańców z niepełnosprawnością stanowią osoby niepełnoletnie, 42,3% – osoby w wieku produkcyjnym, a zdecydowana większość, bo 50,8% osób to mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym.

Znaczące zróżnicowanie wśród społeczności osób z niepełnosprawnościami zauważa się również w kontekście stopnia stwierdzonej niepełnosprawności (w odniesieniu do prawnej niepełnosprawności), gdyż 29,4% stanowią osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności, 38,2% – ze stopniem umiarkowanym, 22,8% – ze stopniem lekkim, a 9,6% tej grupy stanowią dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Rysunek 2. Dane dotyczące osób z niepełnosprawnościami w powiecie wyszkowskim według NSP 2021

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2021

SKALA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W POWIECIE

POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W WYSZKOWIE

Orzekanie o niepełnosprawności osób do 16 roku życia oraz o stopniu niepełnosprawności osób powyżej 16 lat do celów pozarentowych jest zadaniem Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkanie, który jest podmiotem odpowiedzialnym za realizację tych zadań na terenie powiatu wyszkowskiego.

W 2024 roku do PZON w Wyszkanie wpłynęło łącznie 250 wniosków o ustalenie niepełnosprawności, których głównym celem, podobnie jak w latach poprzednich, było nabycie praw do korzystania z zasiłku pielęgnacyjnego (94,0%). Zespół wydał łącznie 217 orzeczeń o niepełnosprawności dla osób poniżej 16 roku życia, a większość z nich dotyczyła chłopców (63,6%). W omawianym roku decyzja o wydaniu orzeczenia dotyczyła w szczególności niepełnosprawności prostych, tj. rozpoznania jednej przyczyny niepełnosprawności (77,9%), natomiast znaczna część osób poniżej 16 lat została włączona do grona osób z niepełnosprawnościami z uwagi na niepełnosprawność sprzężoną, uwarunkowaną dwoma przyczynami (20,7%). Należy zauważyć, że wśród wydanych orzeczeń znajdowały się również te, stanowiące o wielorakiej, sprzężonej niepełnosprawności wynikającej z 3 przyczyn (1,4%). Wśród głównych przyczyn niepełnosprawności wśród osób do 16 roku życia w Powiecie zalicza się całościowe zaburzenia rozwojowe (np. autyzm), inne schorzenia (np. choroby układu krwiotwórczego), choroby neurologiczne, choroby układu oddechowego i krążenia, a także upośledzenia narządu ruchu.

W latach 2022-2024 liczba wydanych orzeczeń zaliczających osoby poniżej 16 lat do grona osób z niepełnosprawnościami ulegała systematycznemu wzrostowi, co odzwierciedla się w sukcesywnym narastaniu liczby osób

z niepełnosprawnością zwykłą oraz sprzężoną, z kolei w przypadku osób z niepełnosprawnością wieloraką – ich liczba ulega niewielkim wahaniom.

Tabela 2. Liczba wydanych orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych przez PZON w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba wniosków	227	201	250
liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności	174	206	217
dziewczynki	63	64	79
chłopcy	111	142	138
liczba wydanych orzeczeń w ujęciu niepełnosprawności sprzężonych	174	206	217
niepełnosprawność prosta (1 symbol)	142	159	169
niepełnosprawność sprzężona (2 symbole)	29	39	45
niepełnosprawność wieloraka (3 symbole)	3	8	3

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkowie za lata 2022-2024

W latach 2022-2024 PZON wydawał również orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia. W 2024 roku liczba wniosków, które wpłynęły do Zespołu w celu ustalenia stopnia niepełnosprawności wynosiła 1 415 i była najwyższa w analizowanym okresie. Wnioskodawcy wskazywali na potrzebę uzyskania orzeczenia w celu objęcia ich wsparciem środowiskowym w ramach pomocy społecznej (21,6%), aktywizacji na rynku pracy w warunkach chronionych lub ich wspomagających (19,4%), uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego (18,6%), a także otrzymania karty parkingowej (17,5%) oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (12,8%).

W 2024 roku PZON wydał łącznie 1 205 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, a ich liczba w ostatnich trzech latach sukcesywnie wzrastała. Wśród osób, które otrzymały w 2024 roku orzeczenie, podobnie jak w latach poprzednich, zauważa się niewielką przewagę mężczyzn (53,4%), natomiast nasilenie się skali niepełnosprawności dotyczy zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Podobnie jak w przypadku osób do 16 roku życia, najpowszechniejszym typem niepełnosprawności jest ta, dotycząca 1 rodzaju schorzeń, wśród których dominują upośledzenia narządu ruchu, choroby neurologiczne, choroby układu oddechowego i krążenia oraz choroby psychiczne. Liczne przypadki dotyczą także chorób układu moczowo-płciowego, zaburzeń głosu, mowy i choroby słuchu oraz chorób układu pokarmowego. Należy podkreślić, że liczba orzeczeń w zakresie 1 oraz 2 przyczyn niepełnosprawności systematycznie wzrasta, a w 2024 roku odnotowano znaczące zmiany w obszarze niepełnosprawności wielorakich, których w tym roku rozpoznano 63, tj. trzykrotnie więcej niż w 2023 roku.

W świetle statystyk PZON należy również wskazać znaczący udział osób powyżej 60 roku życia w ogóle osób, którym wydano orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. W 2024 roku stanowili oni 53,9% osób. Niemniej ważne jest określenie stanu zawodowego osób, którym wydano orzeczenia w przedmiotowym roku, bowiem zaledwie 17,8% z nich było aktywnych zawodowo (214 osób), a stan ten utrzymuje się na podobnym poziomie na przestrzeni ostatnich lat.

Tabela 3. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności przez PZON w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba wniosków	1 190	1 152	1 415
liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności	1 000	1 095	1 205
kobiety	478	547	582
mężczyźni	522	548	649
liczba wydanych orzeczeń w ujęciu niepełnosprawności sprzężonych	1 000	1 095	1 205
niepełnosprawność prosta (1 symbol)	720	761	808
niepełnosprawność sprzężona (2 symbole)	238	314	334
niepełnosprawność wieloraka (3 symbole)	42	20	63

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkowie za lata 2022-2024

Na przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba wydanych orzeczeń o lekkim stopniu niepełnosprawności w powiecie wyszkowskim ulegała spadkowi, który w latach 2022-2024 wyniósł 22,6%. W tym okresie odnotowano z kolei znaczący wzrost orzeczeń dotyczących umiarkowanego (27,3%) oraz znacznego stopnia niepełnosprawności (90,5%), co wskazuje na nasilenie się skali występowania poważnych zaburzeń zdrowia wśród lokalnej społeczności i wzrost liczby osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Co istotne, uwidacznia to również skalę potencjalnych odbiorców dodatkowych usług społecznych, mających na celu ich aktywizację społeczno-zawodową.

Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w uwzględnieniu stopnia niepełnosprawności w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności	1 000	1 095	1 205
<i>stopień lekki</i>	389	309	301
<i>stopień umiarkowany</i>	411	484	523
<i>stopień znaczny</i>	200	302	381

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkowie za lata 2022-2024

Osoby, które posiadają dokument potwierdzający niepełnosprawność mają możliwość ubiegania się o **legitymację osoby niepełnosprawnej**, dzięki której zyskują pewne uprawnienia, na przykład ulgę w przejazdach środkami komunikacji publicznej. W 2024 roku PZON wydał łącznie 219 legitymacji.

Osoby z niepełnosprawnością oraz placówki, których działalność skierowana jest na pomoc i wsparcie tej grupy społecznej, również mają możliwość otrzymania **kart parkingowych**, uprawniających do korzystania z dedykowanych miejsc w przestrzeni publicznej.

W 2024 roku wniosek o wydanie karty złożyło 247 osób, w 2023 roku – 89, natomiast w 2022 roku – 113, co wskazuje na wzrost zainteresowania i zapotrzebowania na tę formę wsparcia osób z niepełnosprawnością.

Orzeczenie o niepełnosprawności w przypadku osób do 16 roku życia oraz orzeczenie o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia umożliwia osobom z niepełnosprawnością korzystanie z szeregu form pomocowych, a ich celem jest wszechstronna rehabilitacja osób dotkniętych dysfunkcjami. Wśród głównych działań w tym obszarze znajduje się umożliwienie im:

1. odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości,
2. szkolenia, w tym specjalistycznego,
3. zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej,
4. uczestnictwa w terapii zajęciowej,
5. konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne,
6. korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, tj. usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych,
7. konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby,
8. konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
9. korzystania z karty parkingowej dla osoby z niepełnosprawnością².

PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W WYSZKOWIE

W świetle ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, rehabilitacja i edukacja dziecka niepełnosprawnego począwszy od przedszkola, realizowana jest w ramach systemu oświaty, którego obowiązkiem jest m.in. zapewnienie możliwości pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnością, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami, a także opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez

² Art. 6b. 2. ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.).

umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych.

Za ucznia z niepełnosprawnością uznaje się osobę małoletnią, która posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych oraz młodzieżowych ośrodkach wychowawczych. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego określa zalecane formy kształcenia specjalnego, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia upośledzenia umysłowego.

W celu pobudzania psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka, od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole, w przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, w innych formach wychowania przedszkolnego, w ośrodkach młodzieżowych, w publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych, mogą być tworzone *zespoły wczesnego wspomagania rozwoju dziecka*.

Na terenie powiatu wyszkowskiego zadania w zakresie orzecznictwa o potrzebie kształcenia specjalnego, nauczania indywidualnego, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych oraz opinii o potrzebie wczesnego wspomagania, podejmowane są przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Wyszkowie, która jest wyodrębnioną jednostką organizacyjną Powiatu.

Bazę oświatową na terenie powiatu wyszkowskiego współtworzy 6 placówek, w tym 2 tworzące dedykowaną przestrzeń dla dzieci z niepełnosprawnościami, w tym:

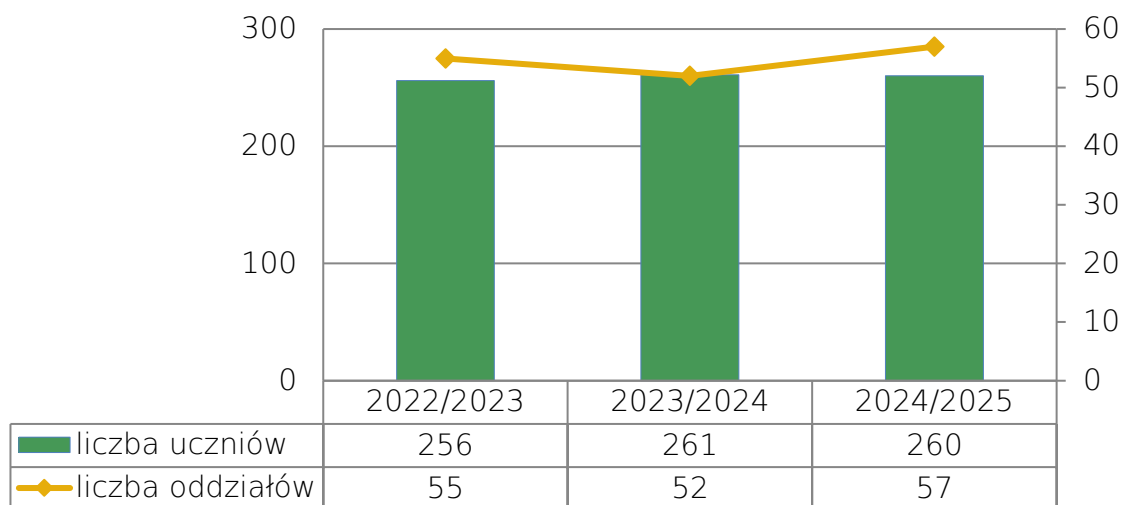
1. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Konopnickiej w Wyszkowie, w skład którego wchodzi:
 - a. Szkoła Podstawowa Specjalna w Wyszkowie,
 - b. Szkoła Filialna Szkoły Podstawowej Specjalnej w Wyszkowie z siedzibą w DPS dla Dzieci w Niegowie,
 - c. Szkoła Filialna Szkoły Podstawowej Specjalnej w Wyszkowie z siedzibą w DPS dla Dzieci w Gaju,
 - d. Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy w Wyszkowie,
 - e. Szkoła Branżowa I stopnia w Wyszkowie,
2. Zespół Szkół Specjalnych w Brańszczyku, w skład którego wchodzi:
 - a. Oddział Przedszkolny dla Dzieci Autystycznych przy Szkole Podstawowej Specjalnej w Brańszczyku,
 - b. Szkoła Podstawowa Specjalna w Brańszczyku,
 - c. Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy w Brańszczyku.

Placówki te organizują zajęcia edukacyjne, terapeutyczne, rehabilitacyjne i rozwojowe dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów. Ponadto, poszczególne gminy powiatu wyszkowskiego prowadzą szkoły i oddziały integracyjne w ramach szkolnictwa podstawowego.

W roku szkolnym 2023/2024 roku w placówkach powiatowych dedykowanych dzieciom z niepełnosprawnościami i wymagającym szczególnego wsparcia opieką objęto 260 uczniów, a na przestrzeni ostatnich trzech lat notowane były niewielkie wahania w tym zakresie.

W placówkach tych funkcjonuje łącznie 57 oddziałów, w tym 36 w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Wyszkowie i 21 w Zespole Szkół Specjalnych w Brańszczyku.

Wykres 4. Liczba uczniów szkół specjalnych w powiecie wyszkowskim w latach 2022-2025

Źródło: Raport o stanie Powiatu za lata 2022-2024

Realizacja działań w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci oraz zajęć rewalidacyjno-wychowawczych osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim prowadzona jest w ramach działalności Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Marii Konopnickiej w Wyszkowie.

W roku szkolnym 2024/2025 w placówce prowadzony był 1 oddział zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, w którym uczestniczyło 5 dzieci.

W analizowanym okresie nastąpiło niewielkie zmniejszenie w zakresie liczby dzieci korzystających z zajęć, z kolei w przypadku oddziaływań wspomagających rozwój wystąpił znaczący wzrost zapotrzebowania na tę formę wsparcia świadczonego przez SOSW w Wyszkowie.

Tabela 5. Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju oraz zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi w SOSW w latach 2022-2025

wyszczególnienie	2022 /2023	2023 /2024	2024 /2025
zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze	6	5	5
wczesne wspomaganie rozwoju	57	60	107

Źródło: Raport o stanie Powiatu za lata 2022-2024

Działania w zakresie wczesnego wspomagania są realizowane na terenie Powiatu również przez inne podmioty, w tym Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, szkoły, jednostki organizacyjne gmin Powiatu oraz jednostki zewnętrzne. W 2024 roku podmioty te objęły wsparciem dodatkowo 133 dzieci, w 2023 roku – 79, a w 2022 roku – 87, a środki na ten cel pochodziły m.in. z subwencji Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz programu wsparcia rodzin „Za życiem”.

Ważnym elementem działań wspomagających codzienne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami, w tym uczniów, na terenie Powiatu jest zapewnienie im dostępu do usług transportowych, uwzględniających dowóz do placówek oświatowych i ośrodków rehabilitacyjnych. Zadania te realizowane są zarówno przez jednostki samorządowe, w tym gminy i starostwo powiatowe, ale także przez rodziców i organizacje pozarządowe, które w ramach realizowanych przez siebie projektów i działań statutowych pozyskują środki na zakup dostosowanych pojazdów i ograniczanie barier transportowych. Na terenie powiatu wyszkowskiego, w tym gmin, regularnie zawierane są umowy z lokalnymi przewoźnikami na świadczenie usług dowozu dostosowanego do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. W 2024 roku z usług przewozowych na terenie gmin powiatu wyszkowskiego skorzystało 85 osób.

Szczególny wpływ na system wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną w powiecie wyszkowskim ma [Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkowie](#). Misją Stowarzyszenia jest:

- dbanie o godność, szczęście i jakość życia osób z niepełnosprawnością intelektualną, ich równoprawne miejsce w rodzinie i w społeczeństwie,
- wspieranie rodzin osób z niepełnosprawnością intelektualną we wszystkich obszarach życia i sytuacjach, a zwłaszcza w ich gotowości niesienia pomocy innym.

Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z

niepełnosprawnością intelektualną, tworzenia warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym, działanie na rzecz ochrony ich zdrowia oraz wspieranie ich rodzin. Od 2011 roku PSOUU Koło w Wyszku prowadzi Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Wyszku, w tym realizuje zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dla dzieci od dnia narodzin do momentu rozpoczęcia przez dziecko wymagające specjalistycznej pomocy nauki w I klasie oraz zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze od momentu wykrycia dysfunkcji do 25 roku życia. W placówce realizowana jest wszechstronna terapia, tj. muzykoterapia, hydroterapia, terapia psychologiczna, terapia logopedyczna, rehabilitacja ruchowa, dogoterapia, a dodatkowo dzieci korzystają z kompleksowego oddziaływania w ramach Sali Doświadczania Świata oraz sali gimnastycznej z przyrządami do prowadzenia zajęć z integracji sensorycznej.

OREW świadczy pomoc i wsparcie również bliskim i opiekunom dzieci i dorosłym z niepełnosprawnością. W ramach realizowanych działań prowadzone są konsultacje specjalistów dla rodziców, warsztaty, instruktaże w zakresie opieki oraz organizowane są spotkania grupy wsparcia dla opiekunów.

W ramach OREW kreowane są warunki do nauki i rozwoju osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz ze sprzężonymi zaburzeniami, ale także realizowane są projekty i programy współfinansowane ze środków zewnętrznych. W ubiegłych latach placówka wdrażała pilotażowy program PFRON „Rehabilitacja 25 plus”. Celem programu jest zapewnienie dorosłym niepełnosprawnym osobom wsparcia, jakim nie są objęte w środowisku. Program skierowany jest m.in. do absolwentów.

SYTUACJA NA RYNKU PRACY

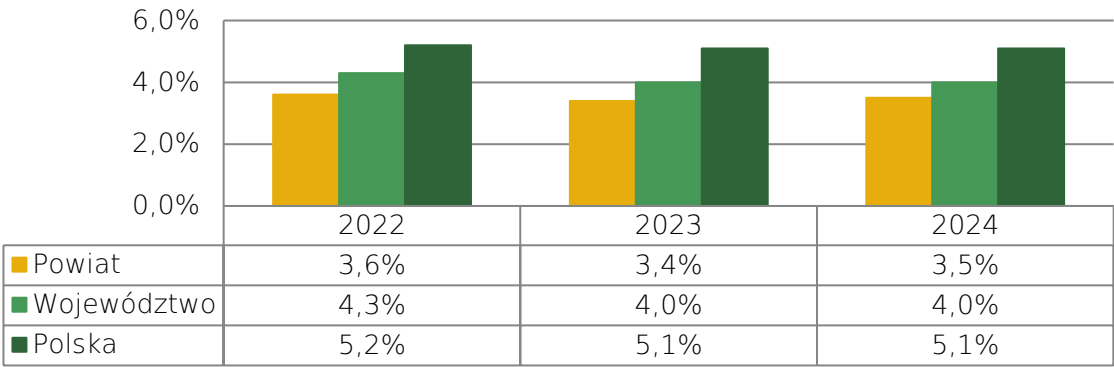
Ważnym obszarem analizy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Powiecie jest ich aktywność zawodowa. Zadania podejmowane

w zakresie rehabilitacji zawodowej stanowią bowiem odpowiedź Powiatowego Urzędu Pracy i podmiotów zaangażowanych w działania aktywizacyjne na problemy osób z niepełnosprawnościami występujące na lokalnym rynku pracy.

Stopa bezrobocia w Powiecie od lat utrzymuje się na niższym poziomie niż ma to miejsce w województwie mazowieckim oraz w całej Polsce.

W ostatnich trzech latach na terenie kraju oraz Województwa nastąpił spadek i stabilizacja wysokości stopy bezrobocia, natomiast w przypadku Powiatu występowały niewielkie wahania. W 2024 roku stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim wyniosła 3,5%, w województwie mazowieckim – 4,0%, natomiast w Polsce – 5,1%.

Wykres 5. Stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim w latach 2022-2024 na tle województwa mazowieckiego i całej Polski

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W latach 2022-2024 liczba mieszkańców powiatu wyszkowskiego zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy ulegała systematycznemu spadkowi, a w 2024 roku ich liczba wynosiła 2 734 osoby. Ponad połowa osób pozostających bez zatrudnienia to mężczyźni, których w omawianym roku było 1 431 i stanowili oni 52,3%. Liczba kobiet wyniosła z kolei 1 303 osoby (47,7%).

Tabela 3. Mieszkańcy Powiatu zarejestrowani w PUP w podziale na płeć w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
ogółem	2 985	2 882	2 734

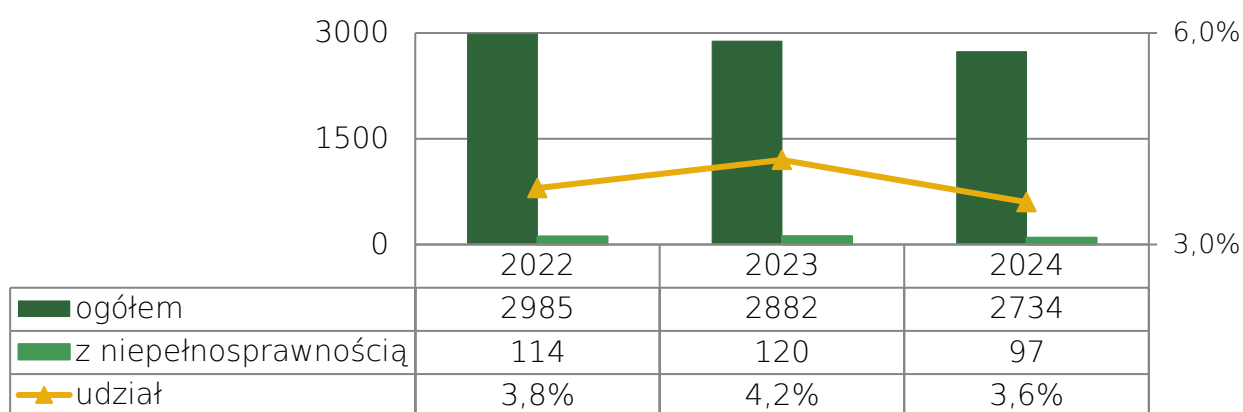
kobiety
mężczyźni

1 513	1 418	1 303
1 472	1 464	1 431

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Osoby z niepełnosprawnością zalicza się do grupy osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czyli takich, które ze względu na określone uwarunkowania mają znaczne trudności z wkroczeniem lub utrzymaniem się na rynku pracy. Jak wskazują dane statystyczne PUP w Wyszkanie, w 2024 roku bez pracy pozostawało 97 osób z orzeczoną stopniem niepełnosprawności i stanowiły one 3,6% wszystkich osób bezrobotnych w Powiecie. W latach 2022-2024 zarówno liczba osób zmagających się z niepełnosprawnością, jak i ich udział ulegał wahaniom osiągając w 2024 roku najniższe wartości.

Wykres 6. Liczba i udział osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w PUP w Wyszkanie w latach 2022-2024

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Wśród osób bezrobotnych, które dotknięte są niepełnosprawnością, zdecydowaną większość stanowią mężczyźni, których w 2024 roku było 65 i stanowili oni 67,0% ogółu. Liczba kobiet z niepełnosprawnością pozostających bez zatrudnienia wynosiła wówczas 32 (33,0%).

W przypadku kobiet na przestrzeni lat 2022-2024 odnotowany został systematyczny spadek skali bezrobocia, natomiast jeżeli chodzi o mężczyzn, nastąpiły wahania. W 2024 roku bez pracy pozostawały 32 kobiety i 65 mężczyzn z niepełnosprawnością.

Wykres 7. Liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w PUP w Wyszku w podziale na płeć w latach 2022-2024

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie wyszkowskim, w 2024 roku znaczna część, tj. ok. 80,0% osób uznawana była za osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Jedną z przesłanek udziału w tej grupie jest wychowywanie dziecka z niepełnosprawnością, gdyż obecność niepełnosprawności w rodzinie wpływa również na ograniczoną aktywność zawodową innych osób, w szczególności opiekunów faktycznych.

W przedmiotowym roku 14 osób zarejestrowanych w PUP opiekowało się niepełnoletnią osobą z niepełnosprawnością.

Ważnym zasobem wspierającym aktywizację i orientację zawodową dzieci i młodzieży, w tym z niepełnosprawnościami, są Ochotnicze Hufce Pracy, a w szczególności działające w Powiecie **Młodzieżowe Centrum Kariery w Wyszku**. MCK oferuje poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy, przygotowując młodzież do planowania kariery, wejścia na rynek pracy i podejmowania świadomych decyzji edukacyjno-zawodowych. Doradcy wspierają młodych ludzi w tworzeniu indywidualnych planów kariery, rozwijaniu przedsiębiorczości, umiejętności autoprezentacji i aktywnego poszukiwania pracy, a także w poznawaniu swoich zasobów i preferencji zawodowych. Pośrednicy pracy pomagają w organizacji praktycznej nauki zawodu, współpracując z lokalnymi pracodawcami, monitorują przebieg

praktyk oraz ułatwiają dostęp do ofert pracy krótkoterminowej i stałej. Dzięki tym działaniom młodzież zyskuje realne wsparcie w zakresie rozwoju kompetencji i odnalezienia się na rynku pracy.

EKONOMIA SPOŁECZNA I SOLIDARNA W POWIECIE WYSZKOWSKIM

Przemiany społeczno-gospodarcze zachodzące na przestrzeni ostatnich dekad były przesłanką do rozwinięcia się ekonomii społecznej, czyli ekonomii skoncentrowanej na jednostce i oddziaływaniu społecznym, zarządzanej w sposób autonomiczny i partycypacyjny oraz wykazującej nadrzędną rolę świadczenia usług dla członków, pracowników lub wspólnoty ponad bezwzględnym zyskiem³.

Obecnie rozwijający się sektor ekonomii społecznej wpisuje się zarówno w politykę gospodarczą, poprzez wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców gmin i powiatów oraz konkurencyjności lokalnych podmiotów, jak i politykę społeczną, gdyż odpowiednie wykorzystanie potencjału PES umożliwia aktywizację zawodową, rozwój turystyki, kultury, czy mieszkalnictwa, a także reintegrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w duchu deinstytucjonalizacji⁴.

Ekonomia społeczna prowadzona jest przez szereg podmiotów, wśród których znajdują się organizacje pozarządowe wskazane w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, tj. stowarzyszenia, fundacje i prowadzone przez nie jednostki reintegracyjne, a także w art. 3 ust. 3, w tym spółdzielnie socjalne, spółki non profit, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, itp.

Wśród podmiotów ekonomii społecznej wyróżnia się podmioty ekonomii solidarnej, których celem działania jest w szczególności aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja

³ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, str. 10.

⁴ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, EStrateg. Model włączenia ekonomii społecznej do lokalnych strategii i programów, Biblioteka Ekonomii Społecznej i Solidarnej, 2021.

zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*

W świetle ustawy o ekonomii społecznej rozszerzona została sfera zadań publicznych możliwych do realizacji przez organizacje pozarządowe, która dała im możliwość *działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych*, z kolei ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych uregulowała kwestie obszarów usług możliwych do realizacji przez PES w ramach otwartych konkursów ofert, małych grantów oraz w oparciu o prawo zamówień publicznych. Korelacja ustawy o ekonomii społecznej, ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kreuje obraz szerokiego spektrum działalności i inicjatyw możliwych do podjęcia przez PES w ramach realizacji zadań publicznych i usług społecznych, wśród których znajduje się 14 obszarów usług oraz 43 sfery zadań. Usługi

społeczne są ściśle związane z katalogiem zadań w ramach pożytku publicznego. W zakresie działań wspierających osoby z dysfunkcjami wskazanymi jako usługi społeczne oraz zadania publiczne znajduje się pomoc społeczna, działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz reintegracja zawodowa i społeczna.

Rozwijanie sektora ekonomii społecznej i współpracy publiczno-pozarządowej możliwe jest przy aktywnym udziale **lokalnych organizacji pozarządowych**, których celem działalności jest budowa kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizację grup społecznych i jednostek do większej aktywności „obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej”⁵.

Na terenie Powiatu zarejestrowane są 263 organizacje, w tym: 34 fundacje; 93 stowarzyszenia rejestrowe; 38 stowarzyszeń zwykłych; 53 uczniowskie kluby sportowe; 13 klubów sportowych oraz 32 Ochotnicze Straże Pożarne⁶.

Część z tych podmiotów stanowią organizacje działające na rzecz społeczności lokalnej, które stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych.

Część organizacji prowadzi działalność związaną z pomocą społeczną, w tym wsparciem osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczno-zawodowym. Takich organizacji na terenie Powiatu jest ok. 60 i stanowią one niemal 23% stowarzyszeń zwykłych, rejestrowych oraz fundacji, a wśród głównych podmiotów należy wskazać:

- ➡ Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkuwie,

⁵ J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, s. 269.

⁶ Opracowania własne na podstawie BDL GUS.

- ➔ Stowarzyszenie Rodzin Dzieci z Zaburzeniami Rozwoju „Bądźmy w Kontakcie” w Lucynowie,
- ➔ Stowarzyszenie MONAR w Wyszkanie,
- ➔ Klub Amazonki w Wyszkanie,
- ➔ Zgromadzenie Sióstr Benedyktynki Samarytanek Krzyża Chrystusowego,
- ➔ Polski Związek Niewidomych Koło w Wyszkanie,
- ➔ Spółdzielnia Socjalna „Integracja” w Adelinie,
- ➔ Wyszkańska Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Szron”⁷.

Wśród lokalnych podmiotów ekonomii społecznej znajdują się również takie, którym przyznano status **przedsiębiorstwa społecznego**, a ich działalność jest odpłatna. Podmioty te służą rozwojowi lokalnemu w zakresie realizacji usług społecznych lub reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Spółdzielnia Socjalna „Integracja” w Adelinie, działająca od 2020 roku, jest efektem kooperacji Gminy Zabrodzie oraz Powiatu Wyszkańskiego i funkcjonuje jako spółdzielnia socjalna osób prawnych. Spółdzielnia świadczy m.in. usługi gastronomiczne dla podmiotów z gminy Zabrodzie i Powiatu Wyszkańskiego, ale przede wszystkim oferuje zatrudnienie osobom zagrożonym wykluczeniem z rynku pracy.

Celem Spółdzielni jest kreowanie środowiska umożliwiającego przywrócenie na rynek pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym niepełnosprawnych w ramach aktywizacji zawodowej. Dodatkowo, Spółdzielnia prowadzi działalności edukacyjno-kulturową, docelowo w formie szkoleń, kursów, warsztatów, a także realizuje przedsięwzięcia służące integracji społecznej mieszkańców.

Przedsiębiorstwo to służy interesowi społecznemu, a jego działalność jest rozwijana i popularyzowana w ramach **Mazowieckiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej** w subregionie ostrołęckim, który prowadzony jest

⁷ <https://bip.powiat-wyszkański.pl/pliki/2025/organizacje>

w celu upowszechniania przedsiębiorczości społecznej przez Fundację Fundusz Współpracy, realizującą również inne działania w zakresie rozwoju usług społecznych, w tym Program *Premia Społeczna*.

Wyszowska Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Szron” swoją działalność prowadzi od 2007 roku. Spółdzielnia powstała z myślą o reintegracji zawodowej osób niepełnosprawnych i stworzeniu miejsc pracy dla osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Prowadzona działalność związana jest z obsługą monitoringu wizyjnego miasta Wyszkowa, a także prowadzeniem punktu ksero w budynku Urzędu Miejskiego w Wyszkanie, co wskazuje na istotę współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego jako elementu działalności podmiotu.

Na terenie powiatu wyszkowskiego nie funkcjonują zakłady aktywności zawodowej, w ramach których osoby z niepełnosprawnościami mogłyby podjąć zatrudnienie. W Województwie funkcjonuje ponad 40 zakładów pracy chronionej, które świadczą m.in. usługi porządkowe, bezpieczeństwa oraz utrzymania zieleni, ale również produkcyjne, niemniej żadna z nich nie jest zlokalizowana na terenie powiatu wyszkowskiego.

Zasadne w tym zakresie jest dalsze kreowanie warunków i działań umożliwiających tworzenie podmiotów ekonomii społecznej ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami, w szczególności klubów i centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej i spółdzielni socjalnych.

Istotnym zasobem wspierającym rozwój społeczeństwa obywatelskiego na terenie powiatu wyszkowskiego jest Centrum Wsparcia dla NGO, utworzone w ramach projektu „Aktywni lokalnie – kompleksowe wsparcie dla III sektora i rozwoju organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich i wiejsko-miejskich”. W ramach projektu świadczone specjalistyczne poradnictwo z zakresu administracji, pozyskiwania i rozliczania funduszy. Dyżury pełnili m.in. księgowa i prawnik, co znacząco podnosiło jakość oferowanego wsparcia. Działania były prowadzone zarówno stacjonarnie, jak i w formie mobilnej, poprzez wizyty

bezpośrednio w organizacjach, co czyniło inicjatywę wyjątkowo użyteczną i ponadlokalną. Działalność Centrum, choć w mniejszej skali, jest stale podtrzymywana, a oferta wsparcia uzupełniana działaniami MOWES, umożliwiającymi profesjonalizację lokalnych podmiotów ekonomii społecznej.

DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

JEDNOSTKI CAŁODOBOWEJ OPIEKI

Osobom, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w życiu codziennym, przysługuje prawo do opieki w domu pomocy społecznej. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej koszty pobytu w Domu Pomocy Społecznej pokrywa zainteresowany w wysokości 70% swojego dochodu (najczęściej jest to renta bądź emerytura). Uzupełnienie kwoty do 100% (całkowite koszty utrzymania) to zadanie rodziny bądź gminy, gdy rodzina nie jest wydolna finansowo. Kierowaniem do DPS zajmują się odpowiednie jednostki organizacyjne gmin działające w obszarze pomocy społecznej, natomiast umieszczenie w Domu następuje decyzją powiatowego centrum pomocy rodzinie odpowiedzialnego za funkcjonowanie placówki.

Na terenie powiatu wyszkowskiego funkcjonują 3 domy pomocy społecznej realizujące zadanie powiatu w zakresie pomocy instytucjonalnej. Świadczą one pomoc osobom wymagającym całodobowej opieki, w tym usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające w zakresie i formie wynikającej z indywidualnych potrzeb:

- ➔ **Dom Pomocy Społecznej w Brańszczyku** prowadzony przez Powiat Wyszkowski i przeznaczony dla 194 osób przewlekle somatycznie chorych oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
- ➔ **Dom Pomocy Społecznej w Niegowie** prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego na zlecenie Powiatu, przeznaczony dla 100, w tym:

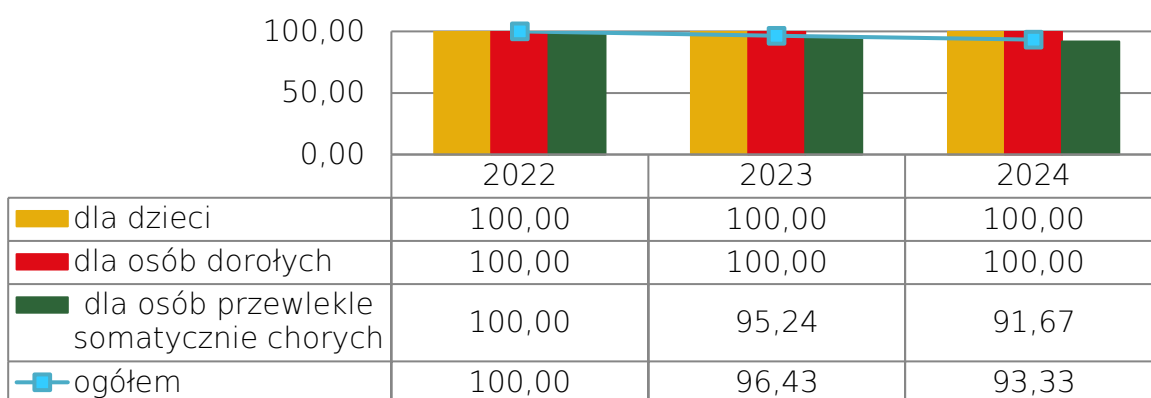
dorostych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;

- ➡ Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci „Fiszor” w Gaju prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego na zlecenie Powiatu, przeznaczony dla 85 niepełnosprawnych intelektualnie;

W 2024 roku z placówek całodobowego pobytu skorzystało 379 osób, w tym 196 osób – DPS w Brańszczyku, 85 osób – DPS w Gaju i 98 osób – DPS w Niegowie, w związku z czym wskaźnik nasycenia usługami w DPS, czyli stosunek liczby osób umieszczonych w placówkach do osób umieszczonych i oczekujących, uplasował się na poziomie 93,33%.

W 2024 roku w porównaniu do 2022 roku odnotowany został spadek ogólnego wskaźnika nasycenia usługami w DPS. Wskaźnik ten wskazuje na wysoki stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców powiatu wyszkowskiego w zakresie umieszczenia w placówce całodobowej. Niemniej, uwidacznia on potrzebę rozwijania miejsc całodobowej opieki dla osób przewlekle somatycznie chorych, gdyż w roku 2023 i 2024 przyjął on wartość poniżej 100%.

Wykres 8. Wskaźnik nasycenia usługami w DPS w placówkach na terenie powiatu wyszkowskiego w latach 2022-2024

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2022-2024

Inną formą wsparcia całodobowego są Zakłady Opiekuńczo-Lecznicze oraz Zakłady Pielęgnacyjno-Opiekuńcze, które uzupełniają i integrują

system wsparcia społecznego oraz zdrowia. Na terenie powiatu wyszkowskiego nie funkcjonują publiczne jednostki tego rodzaju, ale z uwagi na wyzwania związane ze starzejącym się społeczeństwem, trudnościami opiekunów faktycznych w zapewnieniu profesjonalnej opieki oraz zwiększającej się skali niepełnosprawności sprzężonych, należy stale monitorować potrzeby lokalnej społeczności w zakresie utworzenia tego rodzaju placówki, a w przypadku nasilenia się skali zapotrzebowania – rozważyć reorganizację i rozwój Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej w Wyszkowie.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Akacja świadczy wsparcie całodobowe i dzienne zarówno nieodpłatnie w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia jak i komercyjnie. Podmiot prowadzi **Dom Opieki Medycznej w Natalinie**, w ramach którego funkcjonuje:

- ➔ Zakład Opiekuńczo-Leczniczy Akacja, który świadczy całodobową i długoterminową opiekę nad osobami starszymi, chorymi oraz niepełnosprawnymi, które nie wymagają hospitalizacji. W ośrodku prowadzona jest opieka pielęgnacyjna, opiekuńcza, rehabilitacyjna i lekarska w niezbędnym zakresie.
- ➔ Dzienny Dom Opieki Medycznej Akacja, czyli ośrodek opiekuńczo-rehabilitacyjny dla osób, które z powodu wieku, ograniczonej sprawności fizycznej lub choroby nie są w stanie zapewnić sobie samodzielnego życia w środowisku domowym i potrzebują stałego nadzoru lekarskiego oraz profesjonalnej pielęgnacji, opieki i rehabilitacji. Wśród oferowanych usług znajdują się również zabiegi rehabilitacyjnych w ramach turnusów pobytowych, dzienny pobyt w placówce oraz pielęgnarska opieka długoterminowa w domu, refundowana przez NFZ.

W powiecie wyszkowskim funkcjonują również inne placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, funkcjonujące m.in. na podstawie przepisów o działalności gospodarczej, w tym:

1. Dom Emeryta im. Św. Alojzego Orione w Brańszczyku, przeznaczony dla 60 osób niepełnosprawnych w podeszłym wieku, prowadzony przez Zgromadzenie Zakonne Małe Dzieło Boskiej Opatrzności Orioniści Prowincja Polska.
2. Dom Opieki „Leśna Góra” w Kamieńczyku, przeznaczony dla 50 osób niepełnosprawnych, przewlekłe chorych, w podeszłym wieku.
3. Całodobowy Dom Opieki Husaria Monika Mierzejewska w Jaszczułtach, przeznaczony dla 54 osób niepełnosprawnych, przewlekłe chorych, w podeszłym wieku.
4. Dom Pomocy Społecznej Charytatywne Dzieło Miłości Ks. Ignacego Kłopotowskiego w Loretto prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Loretańskiej, przeznaczony dla 56 osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekłe somatycznie chorych.

Ważną formą wsparcia mieszkańców z niepełnosprawnościami w zakresie wzmacniania ich samodzielności i niezależnego życia jest rozwijanie budownictwa społecznego, w szczególności mieszkań wspomaganych i treningowych. W mieszkaniach tych świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz realizuje działania mające na celu nabycie lub wzmocnienie w osobach w nich przebywających umiejętności do samodzielnego życia społecznego i zawodowego. Innym zasobem wspierającym niezależność mieszkańców są centra opiekuńczo-mieszkalne, które pełnią funkcję placówki dziennej oraz placówki całodobowej dla niewielkiej liczby osób.

Wsparcie w wykonywaniu codziennych obowiązków połączone z treningiem umiejętności społecznych może pozwolić osobom na częściowe lub całkowite usamodzielnienie. Mieszkania te mają szczególny wpływ na wzmacnianie samodzielności osób z dysfunkcjami, co ogranicza konieczność umieszczenia ich w placówkach całodobowego pobytu oraz jest kluczowym działaniem ukierunkowanym na deinstytucjonalizację opieki długoterminowej.

Powiat wyszkowski nie prowadzi na swoim terenie mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnością lub innych grup

mieszkańców wymagających wsparcia, natomiast zasoby w tym zakresie występują na terenie gminy Wyszaków, gdzie w 2024 roku ze wsparcia 9 asystentów zatrudnionych do realizacji usług w mieszkaniu skorzystało 17 mieszkańców Gminy, którzy odbyli turnusy treningowe trwające od 1 do 4 tygodni, a realizowane były przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszakowie na zlecenie Gminy.

JEDNOSTKI REINTEGRACYJNE I PLACÓWKI POBYTU DZIENNEGO

Osoby posiadające orzeczenia o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym lub znacznym, ze wskazaniem do terapii zajęciowej, mogą ubiegać się o rehabilitację w ramach Warsztatu Terapii Zajęciowej w celu zdobycia samodzielności, niezbędnych umiejętności i kwalifikacji umożliwiających podjęcie pracy. Na terenie Powiatu znajduje się 1 placówka podtrzymująca i rozwijająca umiejętności niezależnego funkcjonowania, a prowadzona jest w ramach współpracy Powiatu z PES.

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Wyszakowie prowadzone są od 2004 roku przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszakowie. Placówka umożliwia rehabilitację społeczno-zawodową 30 uczestnikom zajęć, a także podejmuje szereg działań integracyjnych we współpracy z innymi podmiotami. Treningi organizowane są w ramach 6 pracowni: komputerowo-medialnej, TUS i rozwoju osobistego, aktywizacji zawodowej, stolarsko-ogrodniczej, rękodzieła, gastronomiczno-kulinarnej. Ponadto, prowadzone są dodatkowe zajęcia umożliwiające aktywną integrację uczestników zajęć, w tym wyjścia do kina i instytucji kultury, zajęcia na basenie, rehabilitacja ruchowa i choreoterapia czy zajęcia manualne i ćwiczenia ogólnousprawniające. Dla uczestników WTZ organizowane są również praktyki zawodowe, które umożliwiają im wykorzystanie nabytych umiejętności w praktyce, m.in. w:

- ➔ Fundacji Leny Grochowskiej w Łochowie,
- ➔ Spółdzielni Socjalnej Integracja,
- ➔ Kawiarnio-lodziarni U Rełkowej,

➔ Domu dla Dzieci.

WTZ w Wyszku dysponuje łącznie 30 miejscami i tyle osób korzysta z terapii. Liczba osób ulega zmianie np. z powodu rezygnacji uczestnika. Wtedy przyjmowana jest na jej miejsce nowa osoba z listy osób oczekujących. W zakresie kosztów funkcjonowania WTZ otrzymuje z PFRON za pośrednictwem PCPR stałą dotację na uczestnika na podstawie Rozporządzenia w sprawie algorytmu przekazywania środków PFRON samorządom wojewódzkim i powiatowym. Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej samorząd powiatowy zobligowany jest do współfinansowania WTZ przekazując min. 10% kosztów pokrywanych przez PFRON. W 2024 roku na jednego uczestnika przypadała z PFRON kwota 33 696,00 zł.

W 2024 roku łączne koszty funkcjonowania WTZ wynosiły 1 139 905,63 zł, w tym: 1 010 880,00 zł z PFRON, 112 320,00 zł z Powiatu i 16 705,63 zł z PSOUU.

Tabela 6. Działalność WTZ w Powiecie w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba miejsc	30	30	30
liczba uczestników	36	34	31
koszt funkcjonowania	874 579 zł	995 752 zł	1 139 906 zł
środki PFRON	776 880 zł	884 880 zł	1 010 880 zł
środki Powiatu	81 332 zł	98 320 zł	112 320 zł
środki własne podmiotów	16 367 zł	12 552 zł	16 706 zł

Źródło: Sprawozdanie z działalności PCPR za lata 2022-2024

Zasoby instytucjonalne powiatu wyszkowskiego w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną i z zaburzeniami psychicznymi wskazują na możliwość udzielania tej grupie mieszkańców wieloaspektowego wsparcia. Na terenie Powiatu funkcjonuje bowiem Środowiskowy Dom Samopomocy, a w ramach realizowanych zajęć

wzmacniających kompetencje i samodzielność uczestników, wywierany jest pozytywny wpływ na ich sprawczość i integrację środowiskową.

Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wyszkanie (PŚDS) funkcjonuje od 2014 roku, a od 2016 roku prowadzony jest przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkanie. Placówka jest Domem typu B, czyli dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i przeznaczona jest dla 40 mieszkańców powiatu wyszkowskiego.

W ramach 7 pracowni: technicznej, multimedialnej, plastycznej, hafciarsko-krawieckiej, kulinarnej, rehabilitacji i sportu oraz pokoju wyciszeni, prowadzone są treningi, które mają kluczowy wpływ na codzienne funkcjonowanie uczestników. Dodatkowo, w PŚDS odbywają się zajęcia indywidualne i grupowe oraz poradnictwo świadczone przez psychologa i pedagoga. W PŚDS realizowane są także dodatkowe zajęcia aktywizacyjno-integracyjne, w tym zajęcia teatralne, muzyczne, tworzenia biżuterii i ceramiki oraz biblioterapia i choreoterapia.

W środowiskowym domu samopomocy świadczone są specjalistyczne usługi dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestników. Są one również objęte szeroką aktywizacją i rehabilitacją, uczestniczą w wydarzeniach integracyjnych oraz korzystają ze wsparcia w załatwianiu spraw urzędowych i wieloaspektowego poradnictwa świadczonego przez specjalistów zatrudnionych w placówce.

W latach 2022-2024 liczba uczestników zajęć w PŚDS ulegała wahaniom, przyjmując w 2024 roku najwyższą wartość. Należy zauważyć, że liczba osób oczekujących na przyjęcie do PŚDS corocznie wzrasta, co świadczy o zwiększonym zapotrzebowaniu na tę formę wsparcia wśród mieszkańców Powiatu. Wraz ze zmianą liczby uczestników zajęć, jak i rosnącymi kosztami usług, sumaryczne koszty związane z prowadzeniem i rozwijaniem działalności placówki uległy zwiększeniu, przy zachowaniu dominującej roli dotacji Wojewody Mazowieckiego w zakresie

finansowania. W 2024 roku wśród uczestników zajęć znajdowało się 12 osób z niepełnosprawnością sprzężoną lub spektrum autyzmu, wobec czego dotacja dla Powiatu uległa zwiększeniu.

Tabela 7. Działalność ŚDS w Powiecie w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba miejsc	40	40	40
liczba uczestników	43	41	45
liczba oczekujących	0	4	6
koszt funkcjonowania	1 045 356,90 zł	1 191 354,39 zł	1 298 478,32 zł
<i>dotacja</i>	<i>1 019 919,20 zł</i>	<i>1 161 206,40 zł</i>	<i>1 226 134,32 zł</i>
<i>środki Powiatu</i>	<i>13 940,00 zł</i>	<i>18 101,00 zł</i>	<i>65 344 zł</i>
<i>środki własne podmiotu</i>	<i>11 497,10 zł</i>	<i>12 046,99 zł</i>	<i>7 000,00 zł</i>

Źródło: Sprawozdanie z działalności PCPR za lata 2022-2024

Drugi ośrodek wsparcia - Środowiskowy Dom Samopomocy „SOTERIA” jest jednostką organizacyjną gminy Wyszaków o zasięgu gminnym. Dom jest placówką typu A dla osób przewlekle, psychicznie chorych, wymagających wsparcia i zapewnia 36 miejsc.

Ważnym elementem środowiskowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów i członków rodzin jest prowadzenie grup wsparcia. W 2024 roku na terenie Powiatu funkcjonowały 4 grupy przy jednostkach pomocy społecznej oraz grupy prowadzone przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkanie, w tym:

- ➔ grupa wsparcia dla rodziców dzieci autystycznych przy OPS w Wyszkanie;
- ➔ grupa wsparcia dla osób chorych na SM przy OPS w Wyszkanie;
- ➔ grupa wsparcia dla osób po stracie osoby bliskiej przy OPS w Wyszkanie;

- ➡ grupa samopomocowa dorosłych osób niepełnosprawnych JESTEŚMY RAZEM przy GOPS w Długosiodle;
- ➡ grupy wsparcia dla rodziców w OREW w Wyszku.

REHABILITACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOSCAMI REALIZOWANA ZE ŚRODKÓW PFRON

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jest krajowym funduszem celowym, w ramach którego następuje przekazanie środków na działania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Jednym z obszarów działalności PFRON jest opracowywanie i realizowanie programów na rzecz osób z niepełnosprawnościami, których realizatorami mogą być zarówno jednostki samorządu terytorialnego, jak i podmioty ekonomii społecznej i solidarnej, w tym organizacje pozarządowe. W 2025 roku w powiecie wyszkowskim realizowane są następujące programy:

- ➡ Aktywny Samorząd;
- ➡ Program wyrównywania różnic między regionami III;
- ➡ Zajęcia klubowe WTZ;
- ➡ Rehabilitacja 25 plus;
- ➡ Samodzielność-Aktywność-Mobilność Mieszkanie dla absolwenta;
- ➡ Samodzielność-Aktywność-Mobilność Dostępne mieszkanie.

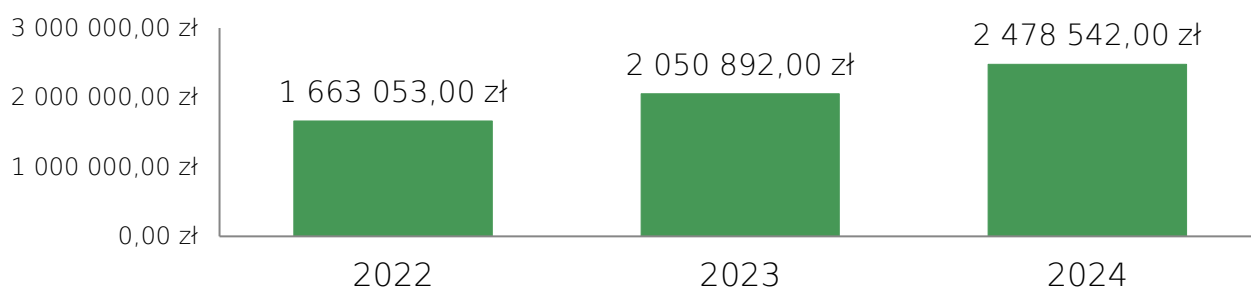
Dodatkowo mieszkańcy powiatu wyszkowskiego mogą korzystać z wypożyczalni technologii wspomagających dla osób z niepełnosprawnością oraz centrów informacyjno-doradczych dla osób z niepełnosprawnością znajdujących się poza Powiatem.

Do kluczowych form aktywności wspomagających proces rehabilitacji społecznej, których realizacja odbywa się przy współfinansowaniu PFRON, zalicza się:

1. uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
2. likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
3. sport, kultura, rekreacja i turystyka osób z niepełnosprawnościami,
4. zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

W 2024 roku Powiat Wyszkowski na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością otrzymał środki w wysokości 2 478 542,00 zł, a na przestrzeni lat 2022-2024 wysokość środków pochodzących z PFRON wykorzystanych przez Powiat ulegała systematycznemu wzrostowi – w 2024 roku w porównaniu do 2022 roku o 49,0%.

Wykres 9. Wysokość środków PFRON wykorzystanych przez Powiat w latach 2022-2024

Źródło: Sprawozdanie z działalności PCPR za lata 2022-2024

W 2024 roku na rehabilitację społeczną PCPR wykorzystano łącznie 2 408 542,00 zł, w tym zgodnie z algorytmem – 1 010 880,00 zł na działalność WTZ, natomiast na rehabilitację zawodową Powiat przeznaczył 70 000,00 zł.

W ramach środków z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnością zrealizowano następujące zadania:

- ➡ dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom

niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów - pomocą objęto 288 osób;

- ➔ dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych - pomocą objęto 38 osób;
- ➔ dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych - pomocą objęto 121 osób, w tym: 75 dorosłych osób niepełnosprawnych i 26 opiekunów oraz 10 dzieci i 10 opiekunów.

Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się wzrost zapotrzebowania mieszkańców Powiatu na poszczególne formy wsparcia, w szczególności w zakresie zaopatrzenia w środki pomocnicze, turnusy rehabilitacyjne oraz likwidację barier w komunikowaniu się i technicznych. Nasilająca się skala niepełnosprawności w Powiecie determinuje zwiększone zapotrzebowanie na usługi wspomagające codzienne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, co przejawia się m. in. w niniejszych statystykach w zakresie wsparcia ze środków PFRON. Dane te uwidaczniają również konieczność rozwoju alternatywnych usług społecznych, m.in. w zakresie zwiększania dostępu do sprzętu wspomagającego i wytchnienia.

Tabela 8. Liczba osób objętych rehabilitacją społeczną przy udziale środków PFRON w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych	108	114	121
<i>osoby z niepełnosprawnością</i>	74	78	85
<i>opiekunowie</i>	34	36	36
dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	240	265	270
dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego	10	20	18

dofinansowanie likwidacji barier technicznych

2

5

11

dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych

9

9

12

dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się

4

6

15

Źródło: Sprawozdanie z działalności PCPR za lata 2022-2024

Działania w zakresie rehabilitacji zawodowej realizowane są przez Powiatowy Urząd Pracy. W 2024 roku środki z PFRON, Funduszy Pracy i z projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego+, w wysokości 354 437,86 zł przeznaczono na:

- ➔ wyposażenie 4 stanowisk pracy zorganizowanych dla osób z niepełnosprawnościami (70 000,00 zł),
- ➔ dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej dla 1 osoby (30 000,00 zł),
- ➔ finansowanie kosztów staży, szkoleń i miejsc pracy dla 13 osób z niepełnosprawnościami (83 036,07 zł).

Tabela 9. Liczba osób objętych rehabilitacją zawodową PUP w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
wyposażenie stanowisk pracy	2	3	4
dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej	1	1	1
staże	14	8	7
prace interwencyjne	4	3	3
prace społecznie użyteczne	4	3	3
szkolenia	0	2	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności PUP za lata 2022-2024

Powiatowy Urząd Pracy w Wyszku podejmuje również stałą działalność w zakresie realizacji Programu Promocji Zatrudnienia, w tym wdraża projekty i podejmuje inicjatywy dotyczące aktywizacji i integracji osób z niepełnosprawnościami. Wśród niniejszej działalności należy wskazać m. in. pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, podnoszenie kwalifikacji w formie szkoleń oraz organizowanie form zatrudnienia dla osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

PROGRAM „AKTYWNY SAMORZĄD”

Od 2012 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszku realizuje program „Aktywny samorząd”, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Program realizowany jest w ramach 2 modułów:

1. Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową;
2. Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

W 2024 roku do PCPR wpłynęły 82 wnioski na łączną kwotę 542 533,00 zł, z czego 71 zostało rozpatrzonych pozytywnie. Pomoc udzielona została wówczas 48 wnioskodawcom na łączną kwotę 333 340,00 zł. Okres realizacji wniosków złożonych w 2024 roku upłynął w kwietniu 2025 roku. Według stanu na dzień 15 kwietnia 2025 r. zrealizowano ogółem 75 wniosków na kwotę 439 461,00 zł.

W 2024 roku PCPR w ramach Modułu I udzieliło dofinansowań w zakresie następujących zadań:

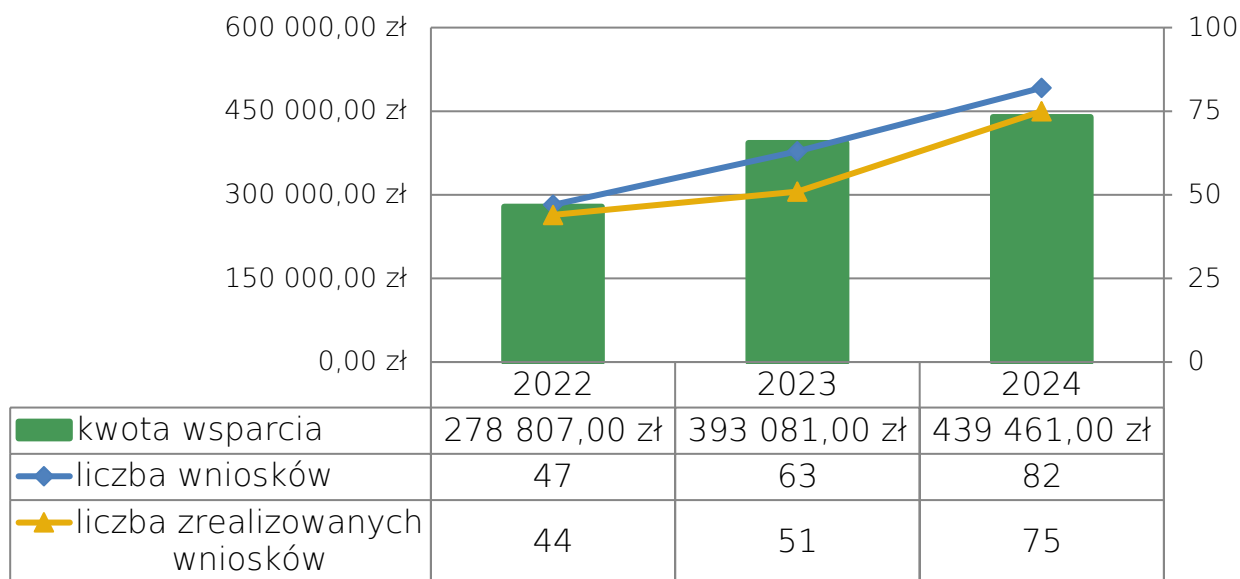
- ➡ pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu - pomocą objęto 2 osoby;
- ➡ pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania - pomocą objęto 14 osób z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych;

- ➔ dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania - pomocą objęto 1 osobę;
- ➔ pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym - pomocą objęto 5 osób;
- ➔ pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym - pomocą objęto 2 osoby;
- ➔ pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego - pomocą objęto 11 osób;
- ➔ pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej - pomocą objęto 1 osobę;
- ➔ pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej - pomocą objęto 4 osoby.

W ramach Modułu II wpłynęły 34 wnioski o pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Wsparcia udzielono 20 osobom z niepełnosprawnościami.

Na przestrzeni lat 2022-2024 liczba wniosków, w tym rozpatrzonych pozytywnie, ulegała systematycznemu wzrostowi. Wysokość przyznanych środków w analizowanym okresie zwiększyła się niemal dwukrotnie.

Wykres 10. Realizacja programu „Aktywny Samorząd” w powiecie wyszkowskim w latach 2022-2024

Źródło: Opracowanie własne PCPR za lata 2022-2024

POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ POWIATU I GMIN W OBSZARZE INTEGRACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

PROGRAM „ASYSTENT OSOBISTY OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ”

Resortowy program Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” ma na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami aktywne uczestnictwo w życiu lokalnej społeczności, poprzez upowszechnienie usługi asystenckiej jako ogólnodostępnej formy wsparcia.

Program skierowany jest do:

- ➔ osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- ➔ dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na

co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Beneficjenci Programu mają możliwość korzystania ze wsparcia asystentów w codziennych czynnościach, załatwianiu spraw urzędowych i w celu uczestniczenia w wydarzeniach integracyjno-rekreacyjnych w określonym przez jednostkę realizującą działanie wymiarze czasowym.

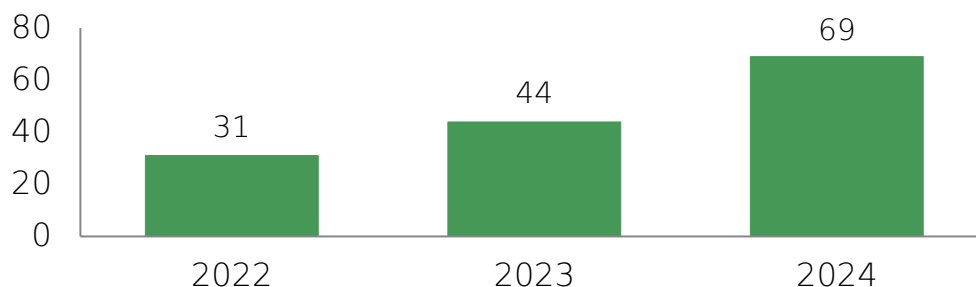
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszkanie nie realizuje usług asystencji osobistej, niemniej program wdrażany jest bezpośrednio przez lokalne ośrodki pomocy społecznej na terenie Powiatu oraz Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkanie.

W 2024 roku w ramach Programu:

- ➔ GOPS w Zabrodziu objął wsparciem 15 mieszkańców Gminy, w tym 4 osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności sprzężonej, 6 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, 5 dzieci w wieku do ukończenia 16 lat;
- ➔ OPS w Wyszkanie objął wsparciem 16 mieszkańców Gminy;
- ➔ GOPS w Długosiodle objął wsparciem 6 mieszkańców Gminy;
- ➔ GOPS w Somiance objął wsparciem 15 mieszkańców Gminy;
- ➔ Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkanie udzieliło wsparcia w formie osobistej asystentury 17 mieszkańcom Powiatu.

Liczba beneficjentów Programu w latach 2022-2024 ulegała systematycznemu wzrostowi. W 2024 roku ich liczba była ponad dwukrotnie większa niż w 2022 roku, co wskazuje na konieczność rozwijania i upowszechniania tej usługi w lokalnym środowisku, a także zapewnienie odpowiednich warunków i zachęt dla potencjalnych asystentów.

Wykres 11. Realizacja Programu „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” w gminach Powiatu w latach 2022-2024

Źródło: Sprawozdanie z działalności PCPR za lata 2022-2024

Skuteczność i zasadność rozwijania tej formy wsparcia potwierdza się m.in. w badaniach Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, w efekcie czego trwają prace nad ustawą o asystencji osobistej, która w okresie realizacji Programu może stać się obligatoryjnym zadaniem OPS/PCPR.

PROGRAM „OPIEKA WYTCHNIENIOWA”

Na terenie powiatu wyszkowskiego rozwija się również działalność projektowa w zakresie wsparcia członków rodzin lub opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Pomoc w ramach Programu „Opieka wytchnieniowa” realizowana jest poprzez doraźną pomoc w opiece nad:

- ➔ dzieckiem z orzeczeniem o niepełnosprawności;
- ➔ osobą dorosłą posiadającą orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (lub inne, równoznaczne orzeczenie).

Osoby objęte wsparciem w tej formie mają możliwość skorzystania z odciążenia od codziennych obowiązków łączących się ze sprawowaniem opieki, a także zapewnienia dla siebie czasu na odpoczynek i regenerację. Opieka wytchnieniowa dla opiekunów prowadzona jest w formie poradnictwa psychologicznego lub terapeutycznego oraz nauki w zakresie pielęgnacji/rehabilitacji i dietytyki osób z niepełnosprawnością, natomiast wsparcie osób z niepełnosprawnością realizowane jest w 2 formach –

świadczenia usług w ramach pobytu dziennego (w miejscu zamieszkania lub w placówce) oraz pobytu całodobowego w placówce (do 14 dni).

W 2024 roku na terenie Powiatu usługi wytchnieniowe świadczyła m.in. Fundacja Sportu Zdrowia i Turystyki EST, a także lokalne ośrodki pomocy społecznej. W gminie Wyszków wsparciem w tej formie objęto 16 mieszkańców, a w gminie Brańszczyk – 5 osób, natomiast w 2023 roku usługi świadczone były jedynie w gminie Wyszków i skorzystało z nich 15 mieszkańców.

Opieka wytchnieniowa i asystentura w znaczący sposób uzupełniają świadczone w gminach *usługi opiekuńcze* dla osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, które w 2024 roku skierowano do 186 mieszkańców, w 2023 roku – 199, natomiast w 2022 roku do 206 osób na zamieszkujących gminy powiatu wyszkowskiego, a w przypadku gminy Wyszków, dostępne były również usługi teleopiekuńcze.

WYPOŻYCZALNIE SPRZĘTU MEDYCZNEGO, REHABILITACYJNEGO I PRZEDMIOTÓW ORTOPEDYCZNYCH

Mieszkańcy powiatu wyszkowskiego mają możliwość wypożyczenia sprzętu medycznego, rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych, niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w miejscu zamieszkania oraz poza nim.

W Powiecie możliwość wypożyczenia sprzętu medycznego oferują sklepy medyczne zajmujące się sprzedażą środków pomocniczych, przedmiotów ortopedycznych oraz sprzętu rehabilitacyjnego. O ich odpłatnej ofercie informowani są mieszkańcy wymagający wsparcia w tym zakresie przez PCPR bądź bezpośrednio w sklepach.

Ponadto Spółdzielnia Socjalna „Integracja” w Adelinie od 2021 roku prowadzi wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego. Swoją ofertę kieruje do mieszkańców powiatu wyszkowskiego i zapewnia możliwość wypożyczenia:

łóżka rehabilitacyjnego, wózka inwalidzkiego, balkonika, kul, materaca przeciwodleżynowego, koncentratora tlenu i inhalatora.

Uzupełnieniem luki w dostępie do wypożyczalni na terenie Powiatu jest działalność regionalnej Wypożyczalni technologii wspomagających dla osób z niepełnosprawnością PFRON oraz Ośrodek Wsparcia i Testów w Laskach – działający dla mieszkańców Województwa.

Upowszechnianie działalności wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego oraz zwiększanie dostępności do usług w zakresie korzystania i nauki obsługi urządzeń i pomocy ma kluczowe znaczenie w procesie deinstytucjonalizacji usług społecznych i prewencji umieszczania osób niesamodzielnych

w całodobowych instytucjach pomocowych – DPS, Zakładach Opiekuńczo-Leczniczych, Zakładach Pielęgnacyjno-Opiekuńczych, gdyż zapewnienie niezbędnych udogodnień i pomocy w miejscu zamieszkania osoby umożliwia odciążenie opiekuna faktycznego i możliwość dłuższego świadczenia przez niego wsparcia w środowisku lokalnym, wobec czego jest to obszar wymagający priorytetowego rozwoju w ramach Programu.

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA I KREOWANIE INKLUZYWNEGO SPOŁECZEŃSTWA

Edukacja włączająca stanowi jeden z kluczowych priorytetów polityki Unii Europejskiej oraz krajowych dokumentów strategicznych w obszarze oświaty i polityki społecznej. Jej głównym celem jest zapewnienie wszystkim osobom – niezależnie od ich indywidualnych ograniczeń, stanu zdrowia czy poziomu sprawności – równego dostępu do edukacji i życia społecznego. Wdrażanie tego podejścia pozwala nie tylko wyrównywać szanse, ale także budować społeczeństwo bardziej otwarte, solidarne i świadome różnorodności. Powiat wyszkowski, we współpracy z gminami oraz organizacjami pozarządowymi, konsekwentnie realizuje działania wspierające edukację włączającą, wychodząc naprzeciw potrzebom osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

Na poziomie lokalnym organizowane są liczne wydarzenia o charakterze edukacyjnym, integracyjnym i uwrażliwiającym. Mają one na celu kształtowanie właściwych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami, ale także przełamywanie stereotypów oraz podnoszenie świadomości mieszkańców powiatu. Wydarzenia takie jak happening „*Jesteśmy wśród WAS*” z okazji Światowego Dnia Autyzmu, wystawa prac uczniów w ramach Powiatowo-Gminnego Aliansu Przeciw Depresji czy Marsz Godności w Dniu Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną angażują różne grupy społeczne – uczniów, rodziców, nauczycieli, przedstawicieli samorządów oraz mieszkańców. Działania te przyczyniają się do tego, aby osoby z niepełnosprawnościami były realnie obecne i widoczne w życiu społecznym powiatu.

Duże znaczenie dla rozwoju edukacji włączającej mają inicjatywy realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Przykładem jest działalność Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszku, które podczas Gali Jubileuszowej prezentowało dorobek osób z niepełnosprawnościami korzystających z warsztatów terapii zajęciowej czy środowiskowego domu samopomocy. Równie istotne są konferencje tematyczne, takie jak „*Włączeni – aktywna przyszłość osób z niepełnosprawnością intelektualną*”, które dostarczają wiedzy specjalistycznej i inspirują do wdrażania dobrych praktyk w edukacji i polityce społecznej.

Na szczeblu gmin i placówek edukacyjnych prowadzone są liczne działania mające na celu podnoszenie świadomości uczniów – m.in. pogadanki, spotkania integracyjne, obchody Dnia Kolorowej Skarpetki, Światowego Dnia Świadomości Autyzmu czy Międzynarodowego Dnia Osób z Niepełnosprawnościami. Szczególną rolę odgrywają również inicjatywy sportowe i kulturalne, które tworzą przestrzeń dla aktywności i integracji. Organizowane są m.in. treningi piłkarskie we współpracy z lokalnymi klubami sportowymi, zajęcia na basenie czy imprezy kulturalno-turystyczne o charakterze integracyjnym. Dodatkowo, Stowarzyszenie

„Bądźmy w Kontakcie” corocznie organizuje Marsz "Niepełnosprawność +Integracja=Godnego Życia Gwarancja".

Kluczowym elementem skutecznej realizacji edukacji włączającej jest przygotowanie i wspieranie kadry pedagogicznej – dyrektorów, nauczycieli oraz specjalistów zatrudnionych w przedszkolach, szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych oraz w innych placówkach oświatowych. W powiecie wyszkowskim prowadzone są różnorodne formy doskonalenia zawodowego i doradztwa metodycznego, których celem jest rozwój kompetencji nauczycieli w zakresie pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W ramach tych działań organizowane są szkolenia i konferencje, m.in. *„Wsparcie dla dzieci z ADHD i autyzmem. Porady ekspertów”*, a także warsztaty praktyczne poświęcone metodom pracy z dziećmi i młodzieżą z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Umożliwia się również udział nauczycieli w studiach podyplomowych i kursach specjalistycznych z zakresu edukacji włączającej, co poszerza wachlarz stosowanych metod dydaktycznych.

Ważnym uzupełnieniem tych działań jest wzbogacanie bazy dydaktycznej szkół i placówek, aby lepiej odpowiadała na potrzeby uczniów wymagających wsparcia.

Kluczową rolę w zakresie wsparcia kadry pedagogicznej szkół w Powiecie pełni Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wyszkowie, która prowadzi szkolenia dedykowane nauczycielom, np. *„Jak pracować z dzieckiem z niepełnosprawnościami”* oraz organizuje grupy wsparcia dla pedagogów i psychologów szkolnych. Oferowane są także indywidualne konsultacje dla dyrektorów i specjalistów, co umożliwia rozwiązywanie konkretnych problemów, superwizję pracy i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

Dzięki tym licznym działaniom edukacja włączająca w powiecie wyszkowskim stale rozwija się i integruje kluczowe środowiska, a placówki

dysponują kadrą pedagogiczną przygotowaną do pracy z uczniami z różnymi potrzebami. Powiat, gminy oraz organizacje społeczne wspólnie tworzą środowisko przyjazne i dostępne dla wszystkich uczniów oraz dorosłych osób z niepełnosprawnościami, w której osoby z niepełnosprawnościami są zauważane, wspierane i włączane w życie lokalnej społeczności.

PROFILAKTYKA ZABURZEŃ ZDROWOTNYCH I EDUKACJA ZDROWOTNA

Działania na rzecz ochrony i wzmacniania zdrowia mieszkańców powiatu wyszkowskiego obejmują szeroko rozumianą profilaktykę oraz edukację zdrowotną, prowadzoną na różnych etapach życia. Realizowane inicjatywy mają na celu nie tylko zwiększenie świadomości społecznej w zakresie zdrowia, ale także wczesne wykrywanie chorób oraz kształtowanie prozdrowotnych postaw wśród mieszkańców.

Na terenie Powiatu prowadzone są programy edukacji zdrowotnej skierowane do różnych grup – od przyszłych małżeństw i rodziców, przez przedszkolaków, dzieci i młodzież, aż po osoby dorosłe. Edukacja prozdrowotna wprowadzana jest na lekcjach szkolnych, a także w ramach specjalnych programów Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej. W Oddziale Neonatologicznym realizowany jest program wsparcia pacjentek karmiących piersią, natomiast w Oddziale Pediatrycznym – program edukacyjny dla pacjentów z problemem otyłości.

Dzieci i młodzież w powiecie obejmowane są specjalistycznymi, kompleksowymi bilansami zdrowotnymi, co pozwala monitorować ich rozwój oraz wdrażać działania profilaktyczne na wczesnym etapie.

Prowadzone są działania umożliwiające wczesne rozpoznawanie i leczenie wielu chorób. Wśród nich znajduje się program powszechnego przesiewowego badania słuchu u noworodków, programy badań przesiewowych w kierunku chorób wrodzonych oraz puls oksymetryczne

badania przesiewowe służące wczesnemu wykrywaniu krytycznych wad serca.

Szczególną rolę odgrywają także programy profilaktyczne pozwalające na wykrycie zaburzeń rozwojowych oraz chorób wczesnego stadium.

Realizowane są m.in. programy prozdrowotne ukierunkowane na wczesne wykrywanie chorób nowotworowych, takich jak rak piersi, czy rak szyjki macicy.

Podejmowane przez instytucje gminne i powiatowe działania wzmacniają świadomość zdrowotną mieszkańców, ale również realnie przyczyniają się do poprawy jakości życia, wydłużenia okresu zdrowia i przeciwdziałania chorobom cywilizacyjnym, w tym determinującym niepełnosprawności i konieczność hospitalizacji oraz zapewnienia wsparcia w ramach środowiskowego systemu pomocy społecznej.

PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W ŚWIETLE BADAŃ ILOŚCIOWYCH PRZEPROWADZONYCH PODCZAS OPRACOWYWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU WYSZKOWSKIEGO NA LATA 2026-2035

W celu opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wyszковского na lata 2026-2035*, powiat wyszkowski przeprowadził lokalną diagnozę problemów społecznych, która umożliwiła lokalnym decydom rozpoznanie skali różnych problemów społecznych występujących wśród mieszkańców Powiatu. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- ➔ rozpoznania problemów występujących wśród mieszkańców Powiatu,
- ➔ wskazania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- ➔ określenia skali oraz zakresu występujących problemów,

- ➡ ukazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

Badanie zostało wykonane zgodnie z metodologią jakościową i ilościową, za pomocą techniki CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview*). Technika ta polega na przeprowadzeniu ankiety, która jest dostępna online.

W badaniu udział wzięło łącznie 455 pełnoletnich mieszkańców Powiatu.

Jednym z obszarów problemowych ujętych w badaniu był problem niepełnosprawności w lokalnej społeczności. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, zaledwie 8,8% respondentów postrzega niepełnosprawność jako główny problem społeczny, z którym mierzą się mieszkańcy Powiatu. Była to druga w kolejności, najrzadziej wskazywana sytuacja życiowa, a niższa skala zdaniem mieszkańców dotyczy jedynie kryzysu bezdomności (0,7%).

Kolejne pytanie ujęte w ankiecie dotyczyło działań, jakie należałoby podjąć, aby skutecznie przeciwdziałać problemom społecznym występującym na terenie Powiatu. W opinii mieszkańców w tym zakresie, kluczowym przedsięwzięciem, jakie powinien podjąć Powiat to *rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami* (42,0%), a na drugim miejscu uplasowało się *zwiększenie dostępu do pomocy psychologicznej i terapeutycznej* (37,8%), co również bezpośrednio rezonuje z problemem niepełnosprawności.

Mieszkańcy udzielili również informacji dotyczących grup, które ich zdaniem są najbardziej narażone na problem wykluczenia społecznego w lokalnej społeczności. Ponad połowa udzielonych odpowiedzi dotyczyła osób starszych (51,9%), natomiast niewiele mniejszy odsetek, bo 49,9% wskazań dotyczyło osób z niepełnosprawnościami, wobec czego klaruje się jasny obraz wysokiego ryzyka wykluczenia społecznego i dezintegracji osób niesamodzielnych w życiu lokalnej społeczności, wobec którego

niezbędne jest podjęcie działań interwencyjnych i wzmacniających solidarność i inkluzję społeczną.

W badaniu rozwinięty został wątek sytuacji osób z niepełnosprawnościami, m.in. w zakresie dostępności przestrzeni publicznych, głównych problemów oraz kluczowych potrzeb. W świetle wyników badania ankietowego, należy wskazać, że poziom dostosowania infrastruktury technicznej w Powiecie jest niewystarczający. Aż 38,5% badanych stwierdziło, że jest ona dostępna w niewielkim stopniu, 48,5% odpowiedzi padło na stopień „niewielki”, a zaledwie 7,3% badanych uznało go za duży.

Mieszkańcy zostali poproszeni również o wskazanie najczęstszych problemów dotyczących mieszkańców Powiatu z niepełnosprawnościami. Zdaniem większości badanych, najważniejszym problemem tej grupy mieszkańców jest brak ofert pracy (43,1%), niewystarczające środki do życia (40,0%), bariery architektoniczne (38,9%) oraz długi czas oczekiwania na wizytę u lekarzy specjalistów (32,1%). Znaczna część badanych wskazała na samotność, izolację (27,5%), a także ograniczony dostęp do placówek zapewniających całodobową opiekę (18,0%). 16,7% odpowiedzi dotyczyło ograniczonego dostępu do usług medycznych, 13,2% – niewystarczającej oferty spędzania czasu wolnego, a najmniejsza liczba badanych stwierdziła, że problem stanowi brak wsparcia ze strony rodziny (7,9%).

SPOTKANIE KONSULTACYJNO-DIAGNOSTYCZNE PRZEDSTAWICIELI SYSTEMU WSPARCIA

W procesie przygotowania *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035* istotnym elementem była organizacja spotkania konsultacyjno-diagnostycznego przedstawicieli firmy Oficyna Profilaktyczna oraz lokalnego systemu wsparcia. Spotkanie odbyło się w formule online w dniu 5 września 2025 roku i zgromadziło reprezentantów instytucji publicznych, organizacji

pozarządowych oraz podmiotów działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Celem spotkania było wypracowanie wspólnego obrazu sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Powiecie, ze szczególnym uwzględnieniem najważniejszych potrzeb tej grupy mieszkańców, barier i ograniczeń w dostępie do usług oraz potencjału instytucji lokalnych w zakresie udzielania wsparcia. Dyskusja koncentrowała się na identyfikacji priorytetowych działań, które powinny zostać podjęte zarówno w krótszej, jak i dłuższej perspektywie, a także na wskazaniu możliwości organizacyjnych, lokalowych i finansowych, jakie pozostają do dyspozycji powiatowego systemu pomocy.

Wnioski płynące ze spotkania wskazują, że uczestnicy szczególną uwagę zwrócili na konieczność zapewnienia szerszego wsparcia mieszkaniowego dla osób z niepełnosprawnościami – zarówno w formie mieszkań treningowych i wytchnieniowych, jak i w postaci centrum opiekuńczo-mieszkalnego. Zgłaszano również potrzebę objęcia wsparciem osób z wieloraką niepełnosprawnością, które na co dzień pozostają w domu lub w placówkach całodobowych. Jednocześnie podkreślano, że realna skala zapotrzebowania na tego typu usługi nie została dotąd w pełni rozpoznana, co wymaga przeprowadzenia pogłębionej diagnozy oraz dalszego dialogu z gminami oraz z powiatem w zakresie możliwości wspólnej realizacji inicjatyw.

Podczas spotkania uczestnicy podkreślili także szczególną rolę usług opieki wytchnieniowej, które pozwalają opiekunom osób z niepełnosprawnościami na czasową przerwę od codziennych obowiązków i potrzebę rozwijania różnych form tej usługi. Zwrócono uwagę zwłaszcza na potrzebę wsparcia dla opiekunów, którzy nagle stają przed koniecznością sprawowania opieki nad bliskim po pobycie w szpitalu, gdy podopieczny staje się niesamodzielny. Uczestnicy wskazywali, że dostęp do takich usług pozwoliłby opiekunom lepiej przygotować się do codziennej opieki, odzyskać siły i zwiększyć odporność emocjonalną,

co w efekcie mogłoby opóźnić konieczność umieszczenia osoby w placówce całodobowej, a jednocześnie podniosłoby jakość życia zarówno opiekuna, jak i podopiecznego.

Wskazywano również, że jednym z kluczowych ograniczeń pozostają kwestie finansowe. Zasygnalizowano, że choć potrzeby społeczne są ogromne, stale rosnące wydatki Powiatu uniemożliwiają skierowanie dodatkowych środków na rozwój kosztownych przedsięwzięć infrastrukturalnych w polityce społecznej. Uczestnicy zwrócili także uwagę na niedobór kadry, gdyż liczba zatrudnionych specjalistów jest ograniczona, a zakres ich obowiązków bardzo szeroki. Dodatkowo, widoczny jest brak ekspertów ds. pozyskiwania funduszy zewnętrznych, którzy mogliby wspierać jednostki w planowaniu i koordynacji projektów rozwojowych.

Zebrane opinie i rekomendacje stanowią istotne uzupełnienie przeprowadzonych badań ilościowych i jakościowych. Ich połączenie pozwala na stworzenie pełniejszej diagnozy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w powiecie wyszkowskim i jest bezpośrednią podstawą do opracowania ścieżki interwencji oraz katalogu działań planowanych w ramach *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszkowskim na lata 2026-2035*.

MOCNE STRONY (silne czynniki wewnętrzne)

1. Działalność powiatowych jednostek świadczących pomoc i wsparcie oraz umożliwiających prawidłową realizację obligacyjnych zadań Powiatu, w tym: PCPR, PZON, PPP, PUP, WTZ, ŚDS, DPS, specjalne placówki oświatowe.
2. Prowadzenie szerokiej działalności wspierającej w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej (np. OREW, ŚDS, WTZ).
3. Deinstytucjonalizacja pomocy społecznej w zakresie wsparcia osób z dysfunkcjami, w tym w ramach działalności projektowej (np. Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, Opieka Wytchnieniowa) na terenie poszczególnych gmin.
4. Realizacja wieloaspektowej polityki zdrowotnej, w tym profilaktyki zaburzeń zdrowotnych, umożliwiającej prewencję chorób i niepełnosprawności.
5. Rozwój edukacji włączającej, w tym podnoszenie świadomości lokalnej społeczności w zakresie niepełnosprawności i integracja uczniów z różnymi potrzebami.
6. Rozwijanie ekonomii społecznej i solidarnej w Powiecie, w tym prowadzenie spółdzielni socjalnej osób prawnych oraz centrum wsparcia NGO.
7. Skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych i realizacja zadań przy ich wykorzystaniu, w tym w kooperacji z PES.
8. Sukcesywne likwidowanie barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w Powiecie.
9. Zapewnienie wsparcia materialnego i emocjonalnego osobom dotkniętym niepełnosprawnością i ich bliskim.
10. Kreowanie działań do aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz ich integracji w lokalnej społeczności.
11. Rozwijanie działalności PCPR i kompetencji osób działających na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnością.

1. Wysoka skala niepełnosprawności wśród mieszkańców Powiatu.
2. Wzrost zapotrzebowania na pomoc w formie wczesnego wspomaganie rozwoju.
3. Znaczące ograniczenia finansowe, w tym m.in. w zakresie rozwoju infrastruktury i inicjatyw społecznych w Powiecie.
4. Niewystarczająca infrastruktura wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, w tym brak ponadlokalnej wypożyczalni sprzętów, mieszkania wspomaganego, zakładu pracy chronionej, zakładu aktywności zawodowej oraz placówek pobytu dziennego dla osób nieobjętych terapią w ramach WTZ/ŚDS.
5. Brak możliwości wsparcia z długoterminowej opieki leczniczo-pielęgnacyjnej w środowisku lokalnym (np. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy) oraz czasowej opieki wytchnieniowej.
6. Wzrost liczby osób umieszczanych w Domach Pomocy Społecznej.
7. Ograniczona aktywność zawodowa wśród opiekunów dzieci z niepełnosprawnościami, a także trudności w podjęciu zatrudnienia wśród opiekunów dorosłych osób z niepełnosprawnością.
8. Nierównomierny rozwój i dostęp do środowiskowych usług społecznych w Gminach, w tym w zakresie usług asystenckich, wytchnieniowych, wypożyczalni sprzętu, zapewnienia dowozu dorosłych osób z niepełnosprawnościami oraz działań prozdrowotnych.
9. Występowanie barier funkcjonalnych w przestrzeni publicznej oraz miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami.

SZANSE (możliwości otoczenia zewnętrznego)

O

1. Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, w tym w zakresie wsparcia PES, poprzez użyczenie lokali, pomoc we wdrażaniu projektów, promowanie ich działalności i wspólną realizację usług społecznych.
2. Rozwój środowiskowych form wsparcia, w tym mieszkań wspomaganych i treningowych, usług opiekuńczych i asystenckich, tworzenie świetlic oraz popularyzacja wolontariatu.
3. Intensyfikacja pozyskiwania środków zewnętrznych na działania pomocowe, w tym likwidowanie barier funkcjonalnych, usługi asystenckie, opiekę wytchnieniową oraz deinstytucjonalizację działalności DPS.
4. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wspierających w oparciu o prowadzone diagnozy potrzeb i ewaluację wdrażanych działań.
5. Podnoszenie kompetencji zawodowych i społecznych osób działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałanie zjawisku „wypalenia zawodowego” wśród tej grupy.
6. Standaryzacja działalności OPS/PCPR w zakresie wsparcia opiekunów faktycznych osób z niepełnosprawnościami i rozwijanie usług dla tej grupy.
7. Utworzenie wypożyczalni przez SOSW przy Specjalistycznym Centrum Edukacji Włączającej.
8. Reforma prawa dotycząca osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, w tym możliwości w zakresie aktywności zawodowej i asystentury.

ZAGROŻENIA (ryzyka otoczenia zewnętrznego)

T

1. Wzrost skali niepełnosprawności w Powiecie, w tym na skutek starzenia się społeczeństwa i korelacji chorób wieku starczego.
2. Konieczność intensyfikacji działań leczniczych, rehabilitacyjnych i wspierających osoby z niepełnosprawnościami.
3. Ograniczenie możliwości korzystania z zewnętrznych środków finansowych na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami.
4. Pogłębiające się bezrobocie wśród osób z niesamodzielnymi i ich opiekunów.
5. Zagrożenie osób niepełnosprawnością oraz ich opiekunów ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
6. Dezintegracja społeczna i negatywne postrzeganie niepełnosprawności.
7. Wypalenie zawodowe osób wspierających osoby z niepełnosprawnościami.

CEL I KIERUNKI DZIAŁAŃ

CEL GŁÓWNY

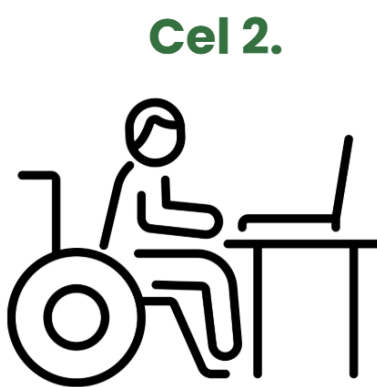
Głównym celem Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035 jest intensyfikacja oddziaływań pomocowych i rozwój systemu usług społecznych na rzecz osób z niepełnosprawnościami, a także deinstytucjonalizacja systemu wsparcia.

CELE OPERACYJNE

1. Wysokiej jakości system pomocy i środowiskowych usług społecznych dla mieszkańców z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, umożliwiający pełną rehabilitację społeczną.
2. Dostępny i inkluzywny rynek pracy, umożliwiający aktywizację i rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnościami.
3. Wysoka świadomość i wrażliwość społeczna wśród mieszkańców Powiatu na temat problemu niepełnosprawności, dostępnych form pomocy i wsparcia oraz praw osób z niepełnosprawnościami.

Wsparcie

Aktywizacja

Włączenie

CEL OPERACYJNY 1. Wysokiej jakości system pomocy i środowiskowych usług społecznych dla mieszkańców z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, umożliwiający pełną rehabilitację społeczną.					
ZADANIE 1: Dostęp do środowiskowych usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, w tym usług w miejscu zamieszkania.					
DZIAŁANIE	REZULTAT	WSKAŹNIK MONITORINGU	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN
1. Realizacja usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych w poszczególnych gminach powiatu wyszkowskiego.	Zwiększenie dostępu do opieki.	Liczba osób objętych usługami.	OPS	budżety gmin, budżet województwa	2026-2035
2. Tworzenie warunków do powstania nowych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych.	Zwiększenie dostępności sprzętu wspomagającego i odciążenie opiekunów.	Liczba wypożyczalni sprzętu w Powiecie. Liczba osób korzystających z wypożyczalni. Liczba wypożyczonych sprzętów.	PCPR, PES	budżety gmin, budżet powiatu, EFS+	2027-2035

3. Popularyzowanie i organizowanie wolontariatu, w tym pracowniczego, na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie zaangażowania społecznego w pomoc osobom niesamodzielnym.	Liczba wolontariuszy. Liczba osób objętych wolontariatem.	PCPR, OPS, samorządy gminne, PES, placówki oświatowe, lokalni przedsiębiorcy	budżety gmin, budżet powiatu, EFS+, Narodowy Instytut Wolności	2026-2035
4. Rozwój usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnością w gminach i Powiecie.	Zwiększenie samodzielności osób z niepełnosprawnościami.	Liczba asystentów. Liczba osób korzystających z usług.	OPS, PCPR, PES	PFRON, EFS+, budżety gmin, budżet powiatu	2026-2035
5. Zapewnienie opieki wytchnieniowej w formie opieki w domu i turnusów wytchnieniowych oraz wsparcia dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie dostępu do opieki i odciążenie opiekunów.	Liczba osób objętych usługami opieki wytchnieniowej.	PCPR, OPS, PES	budżet województwa, budżety gmin, EFS+	2026-2035
6. Zapewnienie dostępu do specjalistycznego wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, w tym wspieranie działalności samopomocowych grup wsparcia i dążenie do utworzenia Centrum Wsparcia Opiekunów.	Zwiększenie dostępu do wsparcia i odciążenie opiekunów.	Liczba osób z niepełnosprawnością oraz członków ich rodzin korzystających z poradnictwa i wsparcia. Liczba grup wsparcia.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PPP, PES	budżety gmin, budżet powiatu, EFS+	2027-2035

CEL OPERACYJNY 1. Wysokiej jakości system pomocy i środowiskowych usług społecznych dla mieszkańców z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, umożliwiający pełną rehabilitację społeczną.

ZADANIE 2: Pełny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu lokalnej społeczności.

DZIAŁANIE	REZULTAT	WSKAŹNIK MONITORINGU	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN
1. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększona samodzielność osób w przestrzeni publicznej.	Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie.	PCPR	PFRON, budżet powiatu, środki własne	2026-2035
2. Likwidacja barier transportowych z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększona samodzielność osób w przestrzeni publicznej.	Liczba OzN, które otrzymały dofinansowanie na pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do samochodu. Liczba OzN, które otrzymały dofinansowanie na pomoc w uzyskaniu prawa jazdy.	PCPR	PFRON, budżet powiatu, środki własne	2026-2035

3. Likwidacja barier w poruszaniu się z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększona samodzielność osób w przestrzeni publicznej.	Liczba OzN, które otrzymały dofinansowanie zakupu wózka lub skutera elektrycznego. Liczba OzN, które otrzymały dofinansowanie na utrzymanie sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym.	PCPR	PFRON, budżet powiatu, środki własne	2026-2035
4. Likwidacja barier w obiektach użyteczności publicznej w zakresie umożliwienia osobom z niepełnosprawnościami poruszania się.	Zwiększona samodzielność osób w przestrzeni publicznej.	Liczba obiektów, w których zlikwidowano bariery.	placówki użyteczności publicznej	budżety gmin, budżet powiatu, budżet województwa, PFRON	2026-2035
5. Likwidacja barier transportowych w instytucjach publicznych oraz innych placówkach działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększona samodzielność osób w przestrzeni publicznej.	Liczba zakupionych samochodów dostosowanych do potrzeb OzN.	PCPR, samorząd powiatowy, OPS, samorządy gminne	budżet powiatu, budżet województwa, PFRON, środki własne	2026-2035

6. Świadczenie specjalistycznych usług przewozowych dla osób z niepełnosprawnościami	Zwiększona samodzielność osób w przestrzeni publicznej.	Liczba przewoźników świadczących usługi dla OzN. Liczba OzN, które skorzystały z usług przewozowych.	PCPR, samorząd powiatowy, OPS, samorządy gminne	PFRON, środki własne	2026-2035
7. Zapewnienie dostępności w instytucjach publicznych, w tym usługi tłumacza języka migowego i tłumacza przewodnika.	Zwiększona samodzielność osób z niepełnosprawnościami w budynkach publicznych.	Liczba instytucji publicznych zapewniających usługi tłumacza języka migowego. Liczba instytucji publicznych zapewniających usługi tłumacza przewodnika.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	budżety gmin, budżet powiatu, budżet województwa, PFRON, EFS+	2026-2035
8. Zwiększanie dostępności instytucji publicznych poprzez dostosowywanie komunikatorów, formularzy, wniosków, itp. dla osób z dysfunkcją wzroku.	Zwiększona samodzielność osób z dysfunkcją wzroku w budynkach publicznych.	Liczba instytucji publicznych, w których wdrożono udogodnienia.	samorząd powiatowy, PCPR, OPS, samorządy gminne, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	budżety gmin, budżet powiatu, EFS+	2026-2035

9. Tworzenie pokoi wyciszeń umożliwiających uspokojenie się i odpoczynek dla osób ze specjalnymi potrzebami, w szczególności doświadczających nadwrażliwości sensorycznej, w przestrzeniach użyteczności publicznej.	Poprawa funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w przestrzeniach publicznych.	Liczba funkcjonujących pokoi wyciszeń w budynkach publicznych.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PPP, DPS, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	budżet powiatu, budżety gmin, EFS+, środki własne	2026-2035
10. Wdrażanie fakultatywnych projektów unijnych i resortowych w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie oferty rehabilitacji społecznej.	Liczba beneficjentów projektów w gminach i Powiecie.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES	EFS+, budżety gmin, budżet powiatu	2026-2035
11. Prowadzenie i rozwijanie placówek pobytu dziennego i ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i zaburzeniami psychicznymi (środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy dla OzN, domy dziennego pobytu, kluby seniora).	Zapewnienie możliwości rozwoju i integracji osobom ze szczególnymi potrzebami.	Liczba funkcjonujących placówek pobytu dziennego. Liczba osób korzystających.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES	budżety gmin, budżet powiatu, budżet województwa, EFS+, PFRON, środki własne	2026-2035

12. Wspieranie działań na rzecz utrzymania obowiązujących standardów usług świadczonych przez domy pomocy społecznej.	Podniesienie jakości usług w DPS.	Kwota uzyskanych środków na standaryzację usług.	samorząd powiatowy, PCPR, DPS, PES	budżet województwa, PFRON, EFS+	2026-2035
13. Tworzenie warunków do powstania świetlicy wytnieniowej przy DPS dla osób z niepełnosprawnościami niekorzystających z terapii zajęciowej w WTZ i ŚDS.	Odciążenie opiekunów nieformalnych i wsparcie osób niesamodzielnych w codziennym funkcjonowaniu.	Liczba funkcjonujących świetlic dla osób z niepełnosprawnościami w Powiecie. Liczba korzystających.	PCPR, DPS, PES	EFS+	2026-2035

CEL OPERACYJNY 1. Wysokiej jakości system pomocy i środowiskowych usług społecznych dla mieszkańców z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, umożliwiający pełną rehabilitację społeczną.					
ZADANIE 3: Zabezpieczenie potrzeb lokalowo-ekonomicznych i zdrowotnych osób z niepełnosprawnościami.					
DZIAŁANIE	REZULTAT	WSKAŹNIK MONITORINGU	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN
1. Wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności dla dzieci poniżej 16 roku życia oraz orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia.	Umożliwienie osobom z niepełnosprawnością uzyskania wsparcia dedykowanego.	Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności.	PZON	budżet powiatu	2026-2035
2. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego osobom z niepełnosprawnościami i ich opiekunom w ramach systemu pomocy społecznej i zabezpieczenia społecznego.	Poprawa sytuacji ekonomicznej i życiowej osób z niepełnosprawnością oraz ich opiekunów.	Liczba osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów objętych pomocą finansową i rzeczową.	OPS	budżety gmin	2026-2035

3. Dostosowywanie infrastruktury budynków użyteczności publicznej oraz lokali osób z niepełnosprawnościami do ich potrzeb i możliwości, poprawa bazy infrastruktury oraz wyposażenia obiektów służących rehabilitacji, w tym leczniczej.	Zwiększenie samodzielności i mobilności osób z niepełnosprawnością.	Rodzaj zlikwidowanych barier. Liczba wprowadzonych usprawnień.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, SPZZOZ	budżety gmin, budżet powiatu, środki własne SPZZOZ	2026-2035
4. Zapewnienie możliwości pobytu w całodobowych placówkach osobom niesamodzielnym.	Zapewnienie niezbędnej opieki osobom niesamodzielnym.	Liczba miejsc w DPS. Liczba osób umieszczonych w DPS.	samorząd powiatowy, samorządy gminne, PCPR	budżet powiatu, budżet województwa	2026-2035
5. Rozwój lokalnego systemu mieszkalnictwa wspomagane, w tym treningowego i tworzenie Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych,	Zwiększenie dostępu do usług społecznych w formie zdeinstytucjonalizowanej.	Liczba funkcjonujących mieszkań. Liczba korzystających z mieszkań.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES	budżet powiatu, budżet województwa, MRPiPS, EFS+	2026-2035
6. Tworzenie warunków do powstania Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego.	Zwiększenie dostępu do usług społecznych w formie zdeinstytucjonalizowanej.	Liczba centrów opiekuńczo-mieszkalnych. Liczba osób korzystających z centrów, w tym liczba osób	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy	budżet powiatu, budżet województwa, MRPiPS, EFS+	2026-2035

		korzystających ze wsparcia całodobowego i dziennego.	gminne, OPS, PES		
7. Zabezpieczenie dostępnych funkcjonalnie lokali w Powiecie i ich redystrybucja zgodnie z art. 35a, 1.7) g) ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.	Zwiększenie samodzielności i mobilności osób z niepełnosprawnością.	Liczba osób, które zmieniły lokal.	samorząd powiatowy, PCPR	budżet powiatu, PFRON	2026-2035
8. Zakup specjalistycznego sprzętu medycznego i wdrożenie procedur umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami, w tym dzieciom, korzystanie ze świadczeń medycznych.	Zwiększenie dostępu do usług medycznych dla osób z niepełnosprawnością.	Kwota uzyskanych środków na zakup sprzętu. Liczba opracowanych/ wdrożonych procedur.	samorząd powiatowy, placówki ochrony zdrowia	budżet powiatu, budżet województwa, środki własne SPZZOZ, EFS+, PFRON	2026-2035
9. Dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.	Poprawa funkcjonowania osób z niepełnosprawnością oraz ich integracja społeczna.	Liczba osób, w tym opiekunów, objętych wsparciem.	PCPR	budżet powiatu, PFRON	2026-2035

10. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnościami.	Poprawa funkcjonowania osób z niepełnosprawnością oraz ich integracja społeczna.	Liczba OzN, które uzyskały dofinansowanie	PCPR	budżet powiatu, PFRON, NFZ	2026-2035
11. Ponoszenie odpłatności za pobyt dzieci pozbawionych opieki i wychowania w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, pielęgnacyjno-opiekuńczym lub rehabilitacji leczniczej.	Zapewnienie niezbędnej opieki dzieciom z niepełnosprawnościami.	Liczba dzieci objętych specjalistycznym wsparciem w zakładzie.	PCPR	budżet powiatu, PFRON, NFZ	2026-2035
12. Zapewnienie możliwości rehabilitacji, wczesnego wspomagania rozwoju oraz zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w Powiecie.	Wyrównanie szans rozwojowych dzieci z niepełnosprawnością.	Liczba specjalistycznych ośrodków w Powiecie. Liczba osób objętych wsparciem.	PES, OREW, ZSS, SOSW, PPP, placówki oświatowe	subwencja z MEN, środki własne	2026-2035

13. Prowadzenie przesiewowych badań profilaktycznych, programów profilaktycznych i programów zdrowotnych dla mieszkańców Powiatu w celu wykrycia we wczesnym stadium zaburzeń rozwojowych i wielu chorób (onkologicznych, wzroku, słuchu, narządu ruchu, neurologicznych, itp.).	Wzrost świadomości zdrowotnej i poprawa stanu zdrowia mieszkańców.	Liczba przeprowadzonych badań/ekspertyz w zakresie problemów zdrowotnych mieszkańców Powiatu. Liczba zorganizowanych działań. Liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi. Liczba programów profilaktycznych dla mieszkańców Powiatu.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	budżet powiatu, budżety gminne, środki własne, NFZ, EFS+	2026-2035
14. Poprawa dostępu do ambulatoryjnej i specjalistycznej opieki medycznej.	Zwiększenie dostępności usług medycznych.	Liczba poradni specjalistycznych.	SPZZOZ	budżet Powiatu, środki własne SPZZOZ, MZ, EFS+, NFZ	2026-2035

15. Prowadzenie edukacji prozdrowotnej, począwszy od edukacji przyszłych małżeństw, rodziców, przedszkolaków, dzieci i młodzieży.	Wzrost świadomości zdrowotnej i poprawa stanu zdrowia mieszkańców.	Liczba osób objętych edukacją prozdrowotną.	SPZZOZ	środki własne SPZZOZ, MZ	2026-2035
16. Prowadzenie badań przesiewowych, umożliwiających rozpoznanie i leczenie wielu chorób w okresie życia płodowego oraz wśród noworodków	Wzrost świadomości zdrowotnej i zapewnienie wczesnego wsparcia dzieciom.	Liczba przeprowadzonych badań przesiewowych w okresie ciąży. Liczba badań przesiewowych wśród noworodków.	SPZZOZ	budżet powiatu, NFZ, MZ	2026-2035
17. Prowadzenie specjalistycznych i kompleksowych bilansów zdrowotnych dzieci.	Wczesne rozpoznanie problemów zdrowotnych i zapewnienie wsparcia dzieciom.	Liczba przeprowadzonych bilansów.	placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	NFZ	2026-2035

CEL OPERACYJNY 2. Dostępny i inkluzyjny rynek pracy, umożliwiający aktywizację i rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnościami.

ZADANIE 1: Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości kształcenia i rozwoju edukacyjnego zgodnie z ich oczekiwaniami i potrzebami.

DZIAŁANIE	REZULTAT	WSKAŹNIK MONITORINGU	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN
1. Organizowanie edukacji włączającej na wszystkich stopniach edukacji.	Zwiększenie udziału uczniów z niepełnosprawnością w edukacji ogólnodostępnej.	Liczba specjalnych placówek oświatowych. Liczba uczniów z niepełnosprawnościami w szkołach i przedszkolach.	PPP, samorządy gminne, samorząd powiatowy, PES, OREW, SOSW, ZSS, placówki oświatowe	budżet powiatu, budżety gminne, subwencja z MEN	2026-2035
2. Prowadzenie doradztwa metodycznego oraz organizowanie szkoleń i wzmacnianie kompetencji kadry pedagogicznej w zakresie wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami.	Podniesienie jakości wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami.	Liczba działań edukacyjno-szkoleniowych. Liczba uczestników.	PPP, samorządy gminne, samorząd powiatowy, PES, OREW, SOSW, ZSS, placówki oświatowe	subwencja z MEN, środki własne	2026-2035

3. Wyrównywanie szans edukacyjnych osób z niepełnosprawnościami, w tym w ramach działań nauczycieli wspomagających i współorganizujących.	Zwiększenie udziału uczniów z niepełnosprawnością w edukacji ogólnodostępnej.	Liczba nauczycieli wspomagających. Liczba nauczycieli współorganizujących.	PPP, samorządy gminne, samorząd powiatowy, PES, OREW, SOSW, ZSS, placówki oświatowe	budżet powiatu, budżety gminne, subwencja z MEN	2026-2035
4. Udzielanie dofinansowania do uzyskania wykształcenia wyższego.	Zwiększenie aktywności edukacyjnej i zawodowej osób z niepełnosprawnością.	Liczba osób z niepełnosprawnościami, którym udzielono dofinansowania kosztów nauki.	PCPR	PFRON	2026-2035
5. Organizowanie doradztwa zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami w formie ogólnych zajęć edukacyjnych, zajęć w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznych oraz w zakresie wyboru typu szkoły do dalszego kształcenia, ukierunkowania zawodowego.	Zwiększenie aktywności edukacyjnej i zawodowej osób z niepełnosprawnością.	Liczba uczniów objętych doradztwem zawodowym.	samorząd powiatowy, samorządy gminne, PES, PPP, placówki oświatowe, lokalni przedsiębiorcy, ochotnicze hufce pracy	budżet powiatu, budżety gminne, subwencja z MEN	2026-2035

6. Zapewnienie dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym z niepełnosprawnościami, miejsc w placówkach oświatowych na terenie Powiatu Wyszowskiego.	Zwiększenie udziału uczniów z niepełnosprawnością w edukacji ogólnodostępnej.	Liczba OzN, którym zapewniono miejsce w placówce oświatowej (według skierowań z organu prowadzącego).	PPP, samorządy gminne, samorząd powiatowy, PES, OREW, SOSW, ZSS, placówki oświatowe	subwencja z MEN	2026-2035
7. Zwiększanie dostępności, w tym architektonicznej, placówek oświatowych zgodnie z Modelem Dostępnej Szkoły (np. przestrzenie wyciszeń, ciche dzwonki, itp.).	Poprawa komfortu i bezpieczeństwa uczniów ze specjalnymi potrzebami oraz zwiększenie ich udziału w edukacji ogólnodost.	Liczba szkół, w których wdrożono rozwiązania.	samorząd powiatowy, samorządy gminne, PES, PPP, placówki oświatowe	budżet powiatu, budżety gminne, EFS+	2026-2035
8. Prowadzenie kształcenia ustawicznego dla różnych grup osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością.	Liczba placówek kształcenia ustawicznego z uwzględnieniem oferty dla OzN.	samorząd powiatowy, placówki oświatowe	MEN	2026-2035

CEL OPERACYJNY 2. Dostępny i inkluzywny rynek pracy, umożliwiający aktywizację i rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnościami.

ZADANIE 2: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami pozostających bez zatrudnienia.

DZIAŁANIE	REZULTAT	WSKAŹNIK MONITORINGU	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN
1. Prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej.	Zwiększenie samodzielności oraz dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej OzN w ramach WTZ.	Liczba WTZ w Powiecie. Liczba osób korzystających z placówek. Liczba osób oczekujących na miejsce w WTZ.	samorząd powiatowy, PCPR, PES	budżet powiatu, PFRON, środki własne	2026-2035
2. Organizowanie szkoleń, staży i prac interwencyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.	Podniesienie kwalifikacji zawodowych i zdolności do zatrudnienia osób z niepełnosprawnością.	Liczba udzielonych porad zawodowych. Liczba ofert pracy dla OzN. Liczba OzN, które podjęły pracę.	PUP, PES	budżet powiatu, PFRON, środki PUP, środki własne	2026-2035
3. Kierowanie osób z niepełnosprawnościami do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej.	Zwiększenie dostępu do kompleksowej rehabilitacji zawodowej i społecznej.	Liczba osób objętych szkoleniami w ośrodku/ innej placówce.	samorząd powiatowy, PUP, PCPR, samorząd województwa	PFRON, środki PUP	2026-2035

4. Udzielanie wsparcia finansowego osobom z niepełnosprawnościami na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	Wzrost liczby osób z niepełnosprawnością prowadzących własną działalność.	Liczba OzN, które otrzymały wsparcie finansowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	PUP	PFRON, Fundusz Pracy	2026-2035
5. Świadczenie wsparcia w formie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością.	Liczba osób korzystających z poradnictwa zawodowego. Liczba osób korzystających z pośrednictwa pracy. Liczba ofert pracy dla OzN. Liczba OzN, które podjęły pracę w ramach ww. ofert pracy.	PUP	budżet powiatu, środki PUP	2026-2035
6. Inicjowanie działań w zakresie tworzenia miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością.	Liczba kontaktów z pracodawcami, z którymi PUP współpracował w celu aktywizacji OzN.	PUP	środki PUP	2026-2035

7. Udzielanie dofinansowań do wyposażenia miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.	Poprawa warunków zatrudnienia i efektywności pracy osób z niepełnosprawnością.	Liczba podpisanych umów. Liczba osób, którym wyposażono miejsce pracy.	PUP	środki PUP, PFRON, Fundusz Pracy	2026-2035
8. Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia osób wspomagających pracowników z niepełnosprawnością.	Zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością.	Liczba OzN zatrudnionych w ramach zatrudnienia wspomagane. Wysokość wykorzystanych środków.	PUP	środki PUP, PFRON, Fundusz Pracy	2026-2035
9. Zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy.	Poprawa warunków zatrudnienia i efektywności pracy osób z niepełnosprawnością.	Liczba przystosowanych miejsc pracy. Wysokość wykorzystanych środków.	PUP	środki PUP, PFRON, Fundusz Pracy	2026-2035
10. Prowadzenie badań i ekspertyz w zakresie potrzeb lokalnego rynku pracy i dostosowywanie kursów i szkoleń zawodowych dla osób z niepełnosprawnościami poszukujących zatrudnienia.	Dostosowanie oferty szkoleniowej do realnych potrzeb rynku i możliwości osób z niepełnosprawnością.	Liczba przeprowadzonych badań i ekspertyz.	samorząd powiatowy, PUP, PES	budżet powiatu, środki PUP	2026 2028 2030 2032 2034

11. Realizowanie działań w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym finansowanych ze środków unijnych.	Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnością w rynku pracy.	Wysokość pozyskanych i wykorzystanych środków. Liczba OzN zaktywizowanych zawodowo.	samorząd powiatowy, PUP	budżet powiatu, środki PUP, EFS+	2026-2035
12. Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami miejsc pracy w ramach zakładów pracy chronionej.	Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnością w rynku pracy.	Liczba zakładów pracy chronionej w Powiecie. Liczba osób zatrudnionych w zakładach.	lokalni przedsiębiorcy, PES	budżet powiatu, środki PUP, środki własne	2026-2035
13. Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnością.	Zwiększenie liczby miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej.	Liczba funkcjonujących PES.	samorząd powiatowy, PCPR, PUP, PES	budżet powiatu, budżet województwa, MOWES, PFRON, EFS+	2026-2035
14. Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.	Zwiększenie aktywności zawodowej opiekunów osób zależnych.	Liczba osób, które otrzymały pomoc finansową.	samorząd powiatowy, samorządy gminne, PCPR, OPS, PES	PFRON	2026-2035

15. Wspieranie rozwoju i dywersyfikacji działalności spółdzielni socjalnych w Powiecie, w szczególności umożliwiających zwiększenie liczby miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie liczby miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej.	Liczba osób z niepełnosprawnością zatrudnionych w spółdzielniach.	samorząd powiatowy, samorządy gminne, OPS, PES	budżet powiatu, budżet województwa, MOWES, PFRON, EFS+	2026-2035
---	---	---	--	--	-----------

CEL OPERACYJNY 2. Dostępny i inkluzywny rynek pracy, umożliwiający aktywizację i rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnościami.

ZADANIE 3: Promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wśród pracodawców na lokalnym rynku pracy.

DZIAŁANIE	REZULTAT	WSKAŹNIK MONITORINGU	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN
1. Promowanie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy, w tym w ramach targów pracy, spotkań z pracodawcami, itp.	Zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnością zatrudnionych na otwartym rynku pracy.	Liczba działań promocyjnych. Szacunkowa liczba odbiorców i uczestników.	samorząd powiatowy, PUP, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES, lokalni przedsiębiorcy	budżet powiatu, budżety gmin, środki własne	2026-2035

2. Informowanie o społecznych i ekonomicznych korzyściach zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie świadomości pracodawców dla zatrudniania osób z niepełnosprawnością.	Liczba i forma podjętych działań informacyjnych.	samorząd powiatowy, PUP, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES, media, lokalni przedsiębiorcy	budżet powiatu, budżety gmin, środki własne	2026-2035
3. Popularyzowanie wśród mieszkańców idei zatrudnienia socjalnego i ekonomii społecznej oraz współpraca z MOWES w zakresie tworzenia PES.	Zwiększenie świadomości i akceptacji społecznej dla zatrudniania osób z niepełnosprawnością.	Liczba i forma podjętych działań promocyjnych. Liczba działań podjętych we współpracy z MOWES.	samorząd powiatowy, PUP, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES, MOWES, media	budżet powiatu, budżety gmin, środki własne, MOWES	2026-2035

CEL OPERACYJNY 3. Wysoka świadomość i wrażliwość społeczna wśród mieszkańców Powiatu na temat problemu niepełnosprawności, dostępnych form pomocy i wsparcia oraz praw osób z niepełnosprawnościami.					
ZADANIE 1: Wzmocnienie integracji lokalnej społeczności w oparciu o akceptację różności problemów i potrzeb społecznych.					
DZIAŁANIE	REZULTAT	WSKAŹNIK MONITORINGU	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN
1. Świadczenie wsparcia informacyjno-konsultacyjnego w zakresie uprawnień osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.	Zwiększenie świadomości mieszkańców o dostępnych formach wsparcia dla osób z niepełnosprawnością.	Liczba funkcjonujących punktów informacyjno-konsultacyjnych dla OzN i ich rodzin.	PCPR, OPS, PPP, PUP, PZON, PES, PFRON – Oddział Mazowiecki	budżet powiatu, budżety gmin, PFRON	2026-2035
2. Organizowanie imprez okolicznościowych, wydarzeń (np. konferencji, seminariów, happeningów, imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych, integracyjnych) mających na celu podnoszenie społecznej świadomości dotyczącej problematyki niepełnosprawności.	Wzrost akceptacji społecznej i integracji osób z niepełnosprawnością w lokalnej społeczności.	Liczba zorganizowanych imprez/wydarzeń/spotkań.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PUP, PPP, PES, placówki oświatowe	budżet powiatu, budżet województwa, budżety gmin, PFRON, środki własne	2026-2035

3. Popularyzacja tematu niepełnosprawności w placówkach oświatowych w ramach zajęć ogólnych oraz spotkań ze specjalistami.	Kształtowanie postaw empatii i otwartości wśród dzieci i młodzieży.	Liczba zajęć/spotkań zorganizowanych w placówkach oświatowych.	PCPR, OPS, OREW, PPP, WTZ, ŚDS, PES, placówki oświatowe	budżet powiatu, budżety gmin	2026-2035
4. Podnoszenie kwalifikacji osób działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałanie ich wypaleniu zawodowemu, poprzez szkolenia i superwizje.	Profesjonalizacja kadry wspierającej.	Liczba osób objętych szkoleniami. Liczba zorganizowanych konferencji. Liczba uczestników konferencji. Liczba uczestników superwizji.	samorząd powiatowy, PCPR, PUP, samorządy gminne, OPS, PES, MCPS, PPP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	budżet powiatu, budżety gmin, EFS+	2026-2035
5. Wspieranie dostępu osób z niepełnosprawnościami do nowych technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, w tym Internetu.	Zwiększenie kompetencji cyfrowych oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami.	Liczba OzN, które ukończyły szkolenia komputerowe. Liczba OzN, które otrzymały pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego.	samorząd powiatowy, PCPR, PUP, samorządy gminne, OPS, PES	budżet powiatu, budżety gmin, PFRON, EFS+	2026-2035

CEL OPERACYJNY 3. Wysoka świadomość i wrażliwość społeczna wśród mieszkańców Powiatu na temat problemu niepełnosprawności, dostępnych form pomocy i wsparcia oraz praw osób z niepełnosprawnościami.					
ZADANIE 2: Intensyfikacja kooperacji międzysektorowych w zakresie wsparcia i integracji osób z niepełnosprawnościami.					
DZIAŁANIE	REZULTAT	WSKAŹNIK MONITORINGU	REALIZATORZY	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN
1. Zapewnienie możliwości udziału PES w kreowaniu lokalnej polityki społecznej, w tym w ramach Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Wyszkanie.	Wzrost wpływu PES na lokalną politykę społeczną.	Liczba wydanych opinii. Liczba wydanych ocen. Liczba zainicjowanych działań.	samorząd powiatowy, PES	budżet powiatu	2026-2035
2. Organizowanie konferencji i szkoleń dla członków PES działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Podniesienie kwalifikacji i profesjonalizacja członków PES.	Liczba zorganizowanych działań. Liczba uczestników działań.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, MOWES, PES MCPS,	budżet powiatu, budżet województwa, budżety gmin, PFRON, MOWES, środki własne	2026-2035

3. Realizowanie zadań publicznych i usług społecznych w ramach wdrażania założeń powiatowego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.	Zwiększenie dostępności usług społecznych i kooperacji międzysektorowych.	Liczba ogłoszonych konkursów na zadania publiczne skierowane do PES działających na rzecz OzN. Liczba złożonych ofert. Liczba organizacji realizujących zadania. Liczba zamówień publicznych, w których wykorzystano klauzule społeczne.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES	budżet powiatu, budżety gmin, środki własne	2026-2035
4. Organizowanie konsultacji społecznych dotyczących dokumentów strategicznych w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami.	Lepsze dopasowanie polityk do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Liczba dokumentów poddanych konsultacjom.	samorząd powiatowy, samorządy gminne, PES	budżet powiatu, budżety gmin	2026-2035
5. Udzielanie organizacjom wsparcia merytorycznego, organizacyjnego i lokalowego, w tym w ramach Centrum Wsparcia NGO.	Wzmocnienie i profesjonalizacja organizacji pozarządowych.	Liczba organizacji objętych wsparciem.	samorząd powiatowy, PCPR, samorządy gminne, OPS, PES	budżet powiatu, budżety gmin, MOWES, środki własne	2026-2035

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Działania przewidziane do realizacji w ramach *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035*

finansowanie będą ze środków pochodzących z:

- ➔ budżetu Powiatu Wyszowskiego,
- ➔ budżetów samorządów gminnych,
- ➔ budżetu Województwa Mazowieckiego,
- ➔ Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- ➔ Funduszu Solidarnościowego,
- ➔ Funduszu Pracy,
- ➔ Narodowego Funduszu Zdrowia,
- ➔ Unii Europejskiej, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego+, Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego, Funduszy Europejskich dla Mazowsza, programu *Premia Społeczna*,
- ➔ zasobów własnych podmiotów ekonomii społecznej,
- ➔ zasobów własnych osób prywatnych, przedsiębiorstw i ich otoczenia, sponsorów i innych podmiotów zewnętrznych.

Analizując sytuację ekonomiczną powiatu wyszkowskiego należy wskazać, że w 2022 roku dochody wyniosły 140,9 mln zł, a wydatki 145,9 mln zł, co oznaczało deficyt na poziomie ok. 5 mln zł. W 2023 roku sytuacja uległa poprawie – dochody wzrosły do 176,9 mln zł, a wydatki osiągnęły 162,3 mln zł, co pozwoliło na wypracowanie nadwyżki budżetowej w wysokości 14,5 mln zł. W 2024 roku dochody ponownie wzrosły, do 194,3 mln zł, jednak wydatki zwiększyły się jeszcze szybciej, do 208,0 mln zł, co przełożyło się na deficyt w wysokości 13,7 mln zł.

Plan budżetowy na 2025 rok zakłada dalszy wzrost dochodów – do 221,1 mln zł, przy jednoczesnych wydatkach na poziomie 232,0 mln zł. Oznacza to, że przewiduje się deficyt budżetowy na kwotę ok. 10,9 mln zł.

Prognoza na lata 2026–2029 pokazuje dochody i wydatki kształtujące się na zbliżonym poziomie (od 187,8 mln zł do 207,0 mln zł po stronie

dochodów oraz od 186,8 mln zł do 205,2 mln zł po stronie wydatków). Wstępne przewidywania budżetowe ugruntowane są ostrożnym podejściem do planowania i dużą niepewnością co do przyszłych źródeł finansowania, przy jednoczesnym utrzymywaniu relatywnie zbilansowanego budżetu w dłuższej perspektywie.

W latach 2022–2024 udział wydatków społecznych (dział 852 i 853) w budżecie utrzymywał się na stosunkowo stałym poziomie (najmniejszy odnotowano w 2024 roku na poziomie 14,7%), mimo że wydatki nominalne rosły (z 23,3 mln zł do 30,6 mln zł).

Należy podkreślić, iż najszybciej rosną koszty utrzymania DPS (z 17,0 mln zł w 2022 roku do 22,3 mln zł w 2024 roku), a które pochłaniają ponad 70% wydatków na pomoc społeczną. Ponadto, koszty te będą rosły również w kolejnych latach, gdyż starzenie się społeczeństwa determinuje zwiększające się zapotrzebowanie na opiekę całodobową lub alternatywne formy wsparcia.

Jako, że polityka społeczna jest jednym z kluczowych kosztów stałych, inwestycje w usługi wspierające codzienne funkcjonowanie (opieka środowiskowa, mieszkania wspomagane) są nieuniknionymi i koniecznymi przedsięwzięciami, które ograniczają tzw. „koszty zaniechania”. Rozwój lokalnej oferty usług społecznych ogranicza konieczność kierowania osób do DPS, które generują znacznie wyższe koszty długoterminowe.

Kluczowym elementem finansowania polityki społecznej w Powiecie powinny zostać również projekty współfinansowane ze środków zewnętrznych (np. z EFS+ z dofinansowaniem do 95%) czy refinansowane granty na rozwój usług społecznych, które dają szansę na długofalowe oszczędności i zmniejszają konieczność ograniczania środków na działania w obszarze polityki społecznej z uwagi na deficyty budżetowe.

MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Proces monitoringu Programu ma na celu identyfikację osiągniętych rezultatów oraz wskazanie ich zgodności z założeniami. Będzie polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań.

Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań oraz ewentualną modyfikację i korektę w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych, nasilenia niektórych problemów społecznych lub wprowadzenia ważnych dla Programu zmian w zakresie wdrażanych projektów i finansowania ich.

Monitoring prowadzony będzie na podstawie informacji uzyskanych od realizatorów poszczególnych działań.

Informacje dotyczące realizacji założeń Programu przygotowywane będą przez konkretne jednostki wskazane do realizacji poszczególnych działań i przekazywane będą co roku do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszku w określonych przez PCPR terminach, za każdy ubiegły rok.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszku odpowiedzialne będzie za opracowanie całościowego Sprawozdania z realizacji *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035* za rok ubiegły. Zakres i stopień realizacji działań wykazanych w sprawozdaniach będzie przedmiotem oceny Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych. Zadaniem koordynatora Programu, tj. PCPR w Wyszku będzie przedkładanie Radzie Powiatu w Wyszku.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi Powiatu do oceny realnej sytuacji osób z niepełnosprawnościami i stanu zaspokojenia ich potrzeb, a także będzie pomocnym narzędziem w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej Powiatu w kolejnych latach. W końcowej ewaluacji Programu zostaną ukazane kumulatywne osiągnięcia założonych celów operacyjnych. Końcowa ewaluacja pozwoli ocenić, w jakim stopniu założone działania zostały zrealizowane oraz ukáže realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

PODSUMOWANIE

Osoby z niepełnosprawnościami w codziennym życiu doświadczają szeregu trudności związanych z nauką, pracą oraz aktywnością i działalnością na rzecz lokalnej społeczności. W związku z tym zapewnienie im możliwości rozwoju swojego potencjału i wsparcia w samodzielnym funkcjonowaniu, a także ochrona ich praw, stanowi jeden z kluczowych kierunków polityki społecznej opartej na niedyskryminacji i poszanowaniu wszystkich osób bez względu na ich indywidualne problemy i ograniczenia.

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2026-2035 jest odpowiedzią Powiatu Wyszowskiego na rozpoznane problemy i potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz stanowi kanon działań niezbędnych do pełnego włączenia i aktywizacji osób z niepełnosprawnościami w lokalnej społeczności.

Program przewiduje realizację szeregu działań wspierających i rozwijających osoby z niepełnosprawnościami fizycznymi i intelektualnymi w ramach ich rehabilitacji społecznej i zawodowej, ale także zwiększenie świadomości lokalnej społeczności dotyczącej tego zjawiska i problemów doświadczanych przez osoby z dysfunkcjami. Integralnym elementem Programu jest również wzmacnianie i rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, w tym poprzez angażowanie podmiotów ekonomii społecznej w działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Kompleksowa realizacja założeń Programu pozytywnie wpłynie na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami, eliminację problemu stygmatyzacji tych osób, a także rozwinięcie i uspołnienie systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami na terenie Powiatu Wyszowskiego i jego poszczególnych gmin.

SPIS WYKRESÓW, TABEL I RYSUNKÓW

WYKRESY

Wykres 1. Populacja powiatu wyszkowskiego w latach 2022-2024	14
Wykres 2. Struktura płci w powiecie wyszkowskim w latach 2022-2024...	15
Wykres 3. Struktura demograficzna powiatu wyszkowskiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2022-2024	16
Wykres 4. Liczba uczniów szkół specjalnych w powiecie wyszkowskim w latach 2022-2025	25
Wykres 5. Stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim w latach 2022-2024 na tle województwa mazowieckiego i całej Polski	28
Wykres 6. Liczba i udział osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w PUP w Wyszku w latach 2022-2024	29
Wykres 7. Liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w PUP w Wyszku w podziale na płeć w latach 2022-2024.....	30
Wykres 8. Wskaźnik nasycenia usługami w DPS w placówkach na terenie powiatu wyszkowskiego w latach 2022-2024	37
Wykres 9. Wysokość środków PFRON wykorzystanych przez Powiat w latach 2022-2024	45
Wykres 10. Realizacja programu „Aktywny Samorząd” w powiecie wyszkowskim w latach 2022-2024.....	50
Wykres 11. Realizacja Programu „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” w gminach Powiatu w latach 2022-2024	52

TABELE

Tabela 1. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w powiecie wyszkowskim w porównaniu do województwa mazowieckiego w latach 2022-2024.....	15
Tabela 2. Liczba wydanych orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych przez PZON w latach 2022-2024	19
Tabela 3. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności przez PZON w latach 2022-2024	20
Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w uwzględnieniu stopnia niepełnosprawności w latach 2022-2024	21

Tabela 5. Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju oraz zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi w SOSW w latach 2022-2025 ..	25
Tabela 6. Działalność WTZ w Powiecie w latach 2022-2024	41
Tabela 7. Działalność ŚDS w Powiecie w latach 2022-2024	43
Tabela 8. Liczba osób objętych rehabilitacją społeczną przy udziale środków PFRON w latach 2022-2024	46
Tabela 9. Liczba osób objętych rehabilitacją zawodową PUP w latach 2022-2024	47

RYSUNKI

Rysunek 1. Położenie powiatu wyszkowskiego na mapie województwa mazowieckiego i całej Polski	13
Rysunek 2. Dane dotyczące osób z niepełnosprawnościami w powiecie wyszkowskim według NSP 2021	17
Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej	32